

SAMMENFATTENDE PROCESSKRIFT

I Højesteretssag nr. 30/2014

Journalist Jørgen Dragsdahl
Pederstrupvej 55
2750 Ballerup
(Advokat René Offersen)

mod

Professor Bent Jensen
Vestergaard
Regissevej 2
5871 Frørup
(Advokat Karoly Németh)

INDLEDNING

- 1 Injuriesagen mellem journalist Jørgen Dragsdahl og professor Bent Jensen er sjældent kompliceret. Det er der flere årsager til.
- 2 Sagen angår agentvirksomhed, hvilket gør det relevant at se det samme faktum fra flere vinkler og perspektiver. Sagen involverer PET's efterretningsvirksomhed og dermed virksomhed, hvor der ikke er almindelig adgang til indsigt i arkiverne. Sagen forløber over fire årtier, hvilket stiller særlige krav til arbejdet med faktum.
- 3 Og den juridiske del af sagen kan i sig selv rejse særlige hidtil uprøvede problemstillinger om afvejningen i EMRK af hensyn til forskeres ytringsfrihed og beskyttelsen af privatlivets fred. Det kan overses, men sagen drejer sig i høj grad også om beskyttelsen af journalisters ytringsfrihed, eftersom accept af Bent Jensens æreskrænkende udsagn er egnede til at få journalister til at afstå fra at

opsøge nyheder hos kilder, der repræsenterer en anden dagsorden end de politiske magthaveres. Hvis offentlig brug af så hårde anklager kan ske uden sandhedsbevis, vil det udgøre en trussel mod det nødvendige debatniveau, idet skellet mellem sandt og falsk udviskes. Det vil også udgøre en trussel mod journalister – som i Jørgen Dragsdahls tilfælde både deres adgang til kilder og deres beskæftigelse.

Dispositionen af det sammenfattende processkrift

- 4 Det sammenfattende processkrift disponeret på den måde, at det i afsnittet AGENTVIRKSOMHED (s. 6, pkt. 24–129) dokumenteres, at Jørgen Dragsdahl ikke var KGB-agent, og at PET heller ikke anså ham for at være KGB-agent, men fra 1982-86 mistænkte ham for at være det. I tilknytning hertil belyses KGB's betegnelser af Jørgen Dragsdahl, så godt som det mangelfulde faktum herom tillader. Afsnittet rundes af med en gennemgang af Jørgen Dragsdahls journalistiske produktion, da eventuel agentvirksomhed jo ville have sat sig sine spor heri.
- 5 Det næste afsnit bærer overskriften USANDE ÆRESKRÆNKELSER (s. 29, pkt. 130–209). I dette afsnit påvises det udsagn for udsagn, hvorfor disse hver især må anses for usande æreskrænkelser ud fra objektiverede betragtninger. Bemærkningerne herom er søgt begrænset mest muligt i lyset af, at både byretten og landsretten enstemmigt om disse bevisspørgsmål fandt, at alle de oprindelige 35 udsagn er æreskrænkende. Bent Jensen har ikke for Højesteret tilvejebragt nye beviser, der bør kunne ændre de foregående instansers konkrete bevisbedømmelser af disse spørgsmål.
- 6 I afsnittet SIGTELSENE ER FOR STRAFBAR VIRKSOMHED (s. 48, pkt. 210–229) påvises det først, at en almindelig læser i almindelighed anser det for strafbart at være KGB-agent. Derefter påvises det, at en almindelig læser konkret forstod Bent Jensens udsagn som sigtelser for strafbare forhold. Som det tredje vises det, at Jyllands-Posten også forstod Bent Jensens udsagn som sigtelser for strafbare forhold. Som det fjerde dokumenteres, at andre dagblade på lederplads, i artikler og kommentarer fandt, at Jørgen Dragsdahl af Bent Jensen var blevet anklaget for spionvirksomhed. Til sidst afkræftes landsrettens forståelse af Bent Jensens tvetungede tilbagetrækning af formålet med hans usande sigtelser.
- 7 Afsnittet DESINFORMATION (s. 53, pkt. 230–250) belyser først, hvad der forstås ved desinformation. Dernæst påvises det, at Bent Jensen ikke havde belæg for udsagnene om desinformation i de af ham valgte eksempler herpå. I det tredje

underafsnit dokumenteres det, at det er forkert, når landsretten anså udsagnene for at være værdidomme i den forstand, det kendes efter EMRK-Domstolens praksis.

- 8 Landsretten tillagde det stor betydning, at Bent Jensen som professor er forsker. Under FORSKERES YTRINGSFRIHED (s. 58, pkt. 251–262) gøres først bemærkninger om udvidet ytringsfrihed for forskere og derefter gennemgås, hvad der efter lovgivningen og andre retlige normer må forstås ved forsker i juridisk forstand, herunder også begrebet god forskningsetik.
- 9 Under overskriften DER VAR IKKE TILSTRÆKKELT FAKTUELT GRUNDLAG (s. 61, pkt. 263–326), argumenteres der for, at der ikke lå formildende omstændigheder bag Bent Jensens usande æreskrænkelser. Som det første konstateres det, hvilken dokumentation Bent Jensen havde i 2007, derefter gøres mere generelle betragtninger om agentvirksomhed, efterfulgt af fastlæggelse af rammen for en bonus pater-historikers arbejde med kilderne i 2007. De næstfølgende underafsnit er subjektive kommentarer til, hvordan en bonus pater-historiker antageligvis ville have forholdt sig under arbejdet med de kilder, der lå til grund for Bent Jensens udsagn. Bonus pater-historikeren ville ikke have nået Bent Jensens konklusioner.
- 10 Afsnittet UDSAGNENE OMFATTES IKKE AF EVENTUEL UDVIDET YTRINGSFRIHED (s. 78, pkt. 327–342) indeholder først påvisning af, at Bent Jensen i Jyllands-Posten 13/1-07 videregav oplysninger i strid med det tavshedspligt pålæg, som Bent Jensen efter Statsministeriets bestemmelse havde accepteret for at få adgang til PET's arkiver. Derefter dokumenteres det, at Bent Jensens avisartikler end ikke giver mindelser om forskning.
- 11 Der gøres enkelte uddybende bemærkninger i afsnittet RETSFØLGERNE (s. 81, pkt. 343–344) om mortifikation, tortgodtgørelse og straf. I det væsentligste henvises der herom til materialesamlingen.
- 12 Som det sidste følger afsnittet SAGSOMKOSTNINGER (s. 81, pkt. 346–350).

Klassificerede oplysninger og bruddet på kontradiktionsprincippet

Klassificerede og afklassificerede oplysninger

- 13 Bent Jensen har i kraft af sin sikkerhedsgodkendelse til 'yderst hemmelig' haft ubegrænset mulighed for at tilgå samtlige klassificerede og afklassificerede oplysninger på PET's arkiver gennem først en forskningsbevilling og fra 2007

gennem sit arbejde for Center for Koldkrigsforskning. Ifølge Statsministeriets vilkår af 31/8-04 for Bent Jensens adgang til PET's arkiver, fik Bent Jensen adgangen til materiale under forudsætning af, at han accepterede tavshedspligt efter forvaltningslovens § 27. Bent Jensen tiltrådte 4/5-05 i overensstemmelse hermed tavshedspligtpålæg udformet af PET.

- 14 I forhold til klassificerede oplysninger følger det af vilkårene, at Bent Jensen ikke måtte videregive eller offentligt bruge klassificerede oplysninger uden forudgående godkendelse fra PET. Afklassificerede oplysninger kunne derimod benyttes af Bent Jensen, hvis der efter en konkret vurdering ikke var tale om fortrolige personoplysninger om Jørgen Dragsdahl og tredjemand omfattet af tavshedspligten efter forvaltningslovens § 27.
- 15 Ved Højesterets kendelse af 17/4-09 (UfR 2009.1854 H) stadfæstede Højesteret Retten i Svendborgs pålæg om edition på vilkår om lukkede døre for retsmøder, hvorunder de af editonen omfattede afklassificerede dokumenter skulle behandles. Bilag, der er udleveret af PET til brug for retssagen, er i de fleste tilfælde tilføjet P ved bilageringen.
- 16 Det er således efter Højesterets kendelse tydeligt, at de af PET til brug for byretssagen udleverede bilag (bilag P/1-P/32) alene indeholdt læsbare afklassificerede oplysninger, og at oplysningerne skulle behandles for lukkede døre. De afklassificerede oplysninger er derfor heller ikke gengivet i sagsfremstillingen i den offentliggjorte udgave af Retten i Svendborgs dom, mens Østre Landsret valgte en fremgangsmåde, hvor landsretten undlod at referere de afklassificerede oplysninger i sin dom, der før offentliggørelsen blev forelagt for PET. Det har imidlertid under sagen voldt vanskeligheder at sikre fortroligheden af de af PET udleverede afklassificerede oplysninger, jf. ekstrakt 1, s. 4-10.
- 17 Ved Højesterets kendelse af 15/1-15 bestemte Højesteret, at PET fortsat ikke skulle fremlægge klassificerede oplysninger til brug for sagen, og pålagde derefter PET at fremlægge de uklassificerede oplysninger omtalt i Bent Jensens editionsbegæring af 31/7-14.

Kontradiktionsprincippet

- 18 Bent Jensen havde gennem lang tid adgang til PET's arkiver og dermed også dokumenter om Jørgen Dragsdahl. Herunder til dokumenter som Jørgen Dragsdahl aldrig har set eller kender eksistensen af. Bent Jensen kunne bede PET afklassificere dokumenter – en mulighed, som Jørgen Dragsdahl ikke havde.

- 19 Bent Jensens editionsbegæring af 2/11-07 angik 16 dokumenter, heraf 7 klassificerede (et 8. angiveligt klassificeret var reelt gentagelse af et afklassificeret) og 9 afklassificerede, som Jørgen Dragsdahl ikke kendte indholdet af, og som han derfor kontradiktorisk i forbindelse med editionsbegæringen ikke havde mulighed for at forholde sig til. Da Jørgen Dragsdahl ikke er sikkerhedsgodkendt, har han ikke haft tilgang til de fortsat klassificerede dokumenter, hvortil alene Bent Jensen har haft adgang.
- 20 Den ulige adgang til PET's arkiver giver risiko for et ufuldstændigt billede af sagen. Jørgen Dragsdahl har på grund af sin begrænsede adgang til PET's arkiver været afskåret fra at søge afklaret, om der – iblandt de fortsat klassificerede dokumenter – måtte indgå et eller flere dokumenter som af mulig relevans for en imødegåelse og/eller supplerings af de på Bent Jensens foranledning afklassificerede og fremlagte. PET erkendte dette problem, da tjenesten i forbindelse med den første editionsbegæring påpegede, at den, hvis byrettens begrundelse for udlevering af oplysninger ville blive fulgt, ex officio ville være forpligtet til at udlevere yderligere oplysninger, der kunne pege i modsat retning af de oplysninger, som parterne var blevet bekendt med, jf. ekstrakt 1, s. 50 og 52.
- 21 Ud fra fodnoter i PET-Kommissionens beretning fik Jørgen Dragsdahl efter anmodning adgang til nogle få dokumenter, nogle kun i uddrag. Alle dokumenter med klassifikation fra udlandet blev unddraget Jørgen Dragsdahls indsig, herunder samtlige rapporter fra britisk side med referat af Oleg Gordievskijs udtalelser. Jørgen Dragsdahl har ikke ex officio fra PET fået dokumenter med for ham gunstige oplysninger, således som PET stillede i udsigt. Der findes nærliggende sådanne dokumenter, eftersom PET aldrig hverken sigtede eller tiltalte Jørgen Dragsdahl, ligesom Bent Jensen kun har peget på dokumenter, der løsrevet fra sammenhængen har kunnet anvendes til at mistænkeliggøre Jørgen Dragsdahl for agentvirksomhed.

PET-Kommissionen

- 22 PET-Kommissionen havde fri adgang til PET's arkiver, jf. ekstrakt 2, s. 555. PET-Kommissionen afgjorde selv om, og i givet fald hvordan, oplysninger fra PET's arkiver skulle offentliggøres i kommissionens beretning. PET-Kommissionen var således ikke underlagt samme begrænsninger som Bent Jensen vedrørende klassificerede og afklassificerede oplysninger.
- 23 Mens der altså ikke var begrænsninger i PET-Kommissionens adgang til PET's arkiver, er der af forhenværende PET-chef, Ole Stig Andersen, i Højesteret i

ekstrakt 1, s. 58 (9), rejst tvivl om, hvorvidt PET-Kommissionen har bortset fra eller overset relevant dokumentation. Kritikken er holdt på et generelt plan, og der er ikke påvist konkrete fejl eller forsømmelser.

AGENTVIRKSOMHED

Jørgen Dragsdahl var ikke KGB-agent

- 24 Jørgen Dragsdahl var aldrig agent for KGB eller andre; han var og er en højt anerkendt, kritisk journalist med stort internationalt udsyn. STASI mistænkte i 1982 Jørgen Dragsdahl for at være CIA-agent, jf. ekstrakt 1, s. 221 og ekstrakt 2, s. 576-577.

Autoritative bedømmelser af Jørgen Dragsdahl

- 25 I 2009 anførte PET-Kommissionen i sin konklusion, jf. ekstrakt 2, s. 597-598: *"PET's efterforskning og overvågning i 1983-85 kunne hverken dokumentere, at Dragsdahl var en 'bevidst' eller 'ubevidst' agent. PET kunne ikke godtgøre, at der foregik et samarbejde med KGB. Tjenesten kunne heller ikke verificere residenturets (læs 'Ambassadens') indberetninger til Centret (læs 'Moskva') om, at Dragsdahl havde modtaget pengebeløb. Der blev med andre ord ikke tilvejebragt nogen beviser for, at Dragsdahl havde overtrådt straffeloven. Derfor besluttede PET, der i november 1985 syntes stadig mere bevidstgjort om residenturets tendens til at overdrive på forskellige måder, at der ikke skulle rejses tiltale mod Dragsdahl. I stedet indkaldtes Dragsdahl til en samtale i marts 1986, hvor han blev gjort opmærksom på, at hans virke efter PET's opfattelse havde befundet sig i en 'grå fase'".*
- 26 Efter omfattende bevisførelse kom Retten i Svendborg og Østre Landsret ved dommene af 2/7-10 og 25/10-13 tilsvarende til, at Bent Jensen ikke kunne føre sandhedsbevis for, at Jørgen Dragsdahl var KGB-agent. Resultaterne harmonerer med PET's afgørelse af 30/4-07 og Justitsministeriets afgørelse af 6/12-07, jf. ekstrakt 2, s. 534 og 541.
- 27 Selvom PET, PET-Kommissionen, Retten i Svendborg og Østre Landsret, efter at Bent Jensen i 2007-09 havde fremsat de af retssagen omfattede æreskrænkelser, alle afviste, at Jørgen Dragsdahl skulle have været KGB-agent, mente Bent Jensen fortsat, at han passende kunne betegne Jørgen Dragsdahl som sådan i udgivelsen 'Ulve, Får og Vogtere' fra 2014, jf. ekstrakt 2, s. 689, hvor han om PET-Kommissionen skrev, at kommissionen uden forklaring undlod *"at bruge et*

omfattende og vægtigt materiale i PET's arkiv, som afspejler PET's institutionelle opfattelse af JD som hvervet indflydelsesagent".

Jørgen Dragsdahls journalistiske produktion står uantastet

- 28 Det var ikke for en almindelig læser af de to første artikler i Jyllands-Posten 14/1-07 og 19/1-07 tydeligt, hvad Jørgen Dragsdahl som påstået agent skulle have gjort for at tjene KGB's interesser. Bent Jensen sammenlignede dog Jørgen Dragsdahl med Norges Arne Treholt, hvilket skabte klare billeder hos en almindelig læser af avisen. I Jyllands-Posten 26/1-07 beskrev Bent Jensen, hvordan Jørgen Dragsdahl skulle have desinformeret for KGB.
- 29 Henset til Jørgen Dragsdahls omfangsrige journalistiske produktion ville det have været den smalleste sag for Bent Jensen at sandsynliggøre, at Jørgen Dragsdahl havde virket for KGB, såfremt det faktisk havde været tilfældet. Den officielle amerikanske informationstjeneste US Information Agency og den amerikanske efterretningstjeneste CIA har i slutningen af 70'erne og i 80'erne under kongreshøringer og i rapporter fremlagt adskillige hundrede eksempler på KGB-desinformation. Men Bent Jensen har offentligt (under sagen) fra tiden før nedlæggelsen af KGB i 1991 (samlet) kun fremdraget to konkrete avisartikler af Jørgen Dragsdahl. Og der er intet belæg for, at de to artikler skulle være skrevet i forståelse med KGB, således som det dokumenteres under pkt.237.
- 30 Bent Jensen og Jørgen Dragsdahl har gennem årene haft meningsudvekslinger i medierne, men alt tyder på, at Bent Jensen ikke har sat sig grundigere ind i Jørgen Dragsdahls journalistiske produktion, før han fra 2007 fremsatte sine æreskrænkende udsagn. Hvis han havde gjort det, ville han som andre have konkluderet, at Jørgen Dragsdahl var kritisk over for begge supermagter, herunder skrev han yderst kritiske artikler om Sovjetunionen, DKP og den sovjetstyrede del af fredsbevægelsen, og at han havde sine kilder i USA.

Jørgen Dragsdahl havde som journalist sovjetiske kontakter

- 31 Jørgen Dragsdahl ønskede som kritisk journalist med speciale i international sikkerhedspolitik kontakter til den sovjetiske ambassade og andre med indsigt i Sovjetunionen. Han havde kontakt med et bredt spektrum af ambassader, herunder tæt kontakt med den amerikanske. Det hører med til journalistikkens væsen at belyse en sag fra alle sider på grundlag af flest mulige kilder.

- 32 Tidligere chefredaktør ved Information, Peter Wivel, forklarede i byretten, s. 61: *"Alle journalister var i kontakt med de respektive ambassader inden for deres stofområde. Denne kontakt var nødvendigt for at få de tilstrækkelige oplysninger - hvis man ikke havde kontakt til ambassaderne ville ens arbejdsvilkår være meget begrænsede. Det er ikke usædvanligt, at man knytter personlige venskaber med ansatte på ambassaderne. Medarbejderne på ambassaderne i Danmark hjalp journalisterne med at træffe aftaler og skabe kontakter i hjemlandene. Det var meget hyppigt, at man mødte ambassadefolk til receptioner eller til frokostaftaler. Der var også kontakt til den sovjetiske ambassade, da han startede på Information. Det var bydende nødvendigt at have kontakt dertil for at kunne komme til Sovjet og for at kunne få oplysninger derfra."*
- 33 Det gjaldt ikke kun for journalister, at det var sædvanligt at have kontakter til den sovjetiske ambassade, hvor dette var arbejdsmæssigt relevant. Chefudreder ved DIIS, Svend Aage Christensen, forklarede i byretten, s. 56: *"Han ved ikke, om man i SNU's sekretariat var vidende om, at Dragsdahl havde kontakter med den sovjetiske ambassade. Det ville dog ikke have været usædvanligt, idet der hele tiden var kontakter til personalet ved den sovjetiske ambassade. Man kaldte sådanne kontakter for 'husrusser'. Det er et internationalt begreb. Hans 'husrusser' hed Sjisjkin. Alle havde 'husrussere', og de færdes i ministerierne."*

KGB's betegnelse af Jørgen Dragsdahl

KGB's agentindeks

- 34 KGB havde sine egne betegnelser af forbindelser på forskellige niveauer. PET redegjorde for KGB's definitioner i bilag P/10 fra oktober 1985 til Regeringens Sikkerhedsudvalg, jf. ekstrakt 1, s. 286.
- 35 PET-Kommissionen anførte i sin konklusion, jf. ekstrakt 2, s. 597: *"Det må på baggrund af Gordijevskijs oplysninger vurderes som sandsynligt, at Dragsdahl efter indstilling fra KGB-residenturet i København blev accepteret som 'agent' af KGB's 1. hoveddirektorat i Moskva. Optagelsen i "agent-indekset" skete sandsynligvis i 1979. Gordijevskij-materialet beskriver årsagen til hvervningen som et resultat af penge, ideologi og gaver, ligesom KGB-dokumenter angiver konspirative træk ved forbindelsen. Derved svarer omstændighederne ved Dragsdahls angivelige hvervning til det generelle mønster i KGB's hvervningsteknik, som er beskrevet i indledningen til denne delundersøgelse. Residenturets indberetninger til Centret kan dog ikke anvendes som et bevis på, at Dragsdahl fungerer som KGB-agent."*

Gordijevskij-materialet

- 36 Det originale Gordijevskij-materiale, som PET modtog fra britiske MI6, er ikke udleveret af PET til brug for sagen. Brug af materialet er formentlig forbundet med særlige problemstillinger ad klassifikation, da det er klassificeret af den britiske efterretningstjeneste. Gordijevskij var i Danmark fra 1966-70 og fra 1972-78. Efter ophold i Sovjetunionen fra 1978 til 1982 var han derefter i London frem til han blev eksfiltreret i 1985. Jørgen Dragsdahl har kun haft adgang til Gordijevskijs andenhåndsviden om ham på anden hånd via den begrænsede indsigt i PET's arkiver.
- 37 Ifølge bilag P/5 var Jørgen Dragsdahl i 1976 kommet under dyrkning af KGB med henblik på hvervning, og han var angiveligt af KGB tildelt kodenavnet STOT, jf. byretten, s. 27, og ekstrakt 2, s. 572. Oplysningerne i bilag P/5 stammer fra Gordijevskij-materialet.
- 38 Støttebilaget: 'Forløbet fra 1976 til 1978' indeholder overblik over begivenheder fra 1976-1978 omtalt af PET-Kommissionen, hvor KGB angav at have involveret Jørgen Dragsdahl. KGB's oplysninger er tydeligvist upålidelige, eftersom alle de stedfundne registreringer af telegrammer, rapporter, mv. (regnet fra telegrammet af 10/9-76 og frem til rapporten af marts 1977) falder inden for det tidsrum, hvor Jørgen Dragsdahl var udstationeret i USA, mens de efterfølgende registreringer (regnet fra afrapporteringen i juli 1977 og frem til rapporten af 8/12-77) relaterer sig til det tidsrum, hvor Jørgen Dragsdahls forbindelse til Sovjetunionens ambassade var afbrudt og det alt frem til Jørgen Dragsdahls første møde i 1978 med Vladimir Minin, jf. byretten, s. 43.
- 39 Det er opgivet at tilvejebringe vidneforklaring fra Gordijevskij (eller andre tidligere KGB-officerer) under retssagen.

Gordijevskijs udtalelser i 1992

- 40 Gordijevskij udtalte sig til danske medier i forbindelse med Ekstra Bladets artikler i 1992. Gordijevskij er utroværdig, når han forklarede, at det under Gordijevskijs tjenesten i København frem til 1978 skulle være lykkedes for KGB-officeren Stanislav Tjebotok at udøve indflydelse på Jørgen Dragsdahl, hvorefter *"Dragsdahl mere og mere begyndte at anvende Tjebotoks forslag i sine skrivelser"*, og at Tjebotok derfor *"hver dag sad ... og læste Information med lup"*, hvorved *"vi kunne konstatere, at Jørgen Dragsdahl i stigende omfang reflekterede KGB's tankegang"*.

- 41 For det første fordi det, som Gordijevskij berettede om i Ekstra Bladet i 1992, ikke svarer til, hvad der følger af Gordijevskijs afrapporteringer fra 1976-78, jf. støttebilag: 'Forløbet fra 1976 til 1978'. Afrapporteringerne svarer end ikke tilnærmelsesvist til, hvad Gordijevskij 17 år efter berettede til Ekstra Bladet.
- 42 For det andet var Ekstra Bladets beskrivelse, ud fra Gordijevskijs oplysninger, af Jørgen Dragsdahls status for KGB heller ikke i overensstemmelse med, hvad Gordijevskij berettede i sin selvbiografi. I Ekstra Bladet anføres, at da "*KGB stationen i København rigtigt havde fået lassoen om Informations medarbejder, blev Dragsdahl en celeber agent på de indre linjer*", jf. ekstrakt 2, s. 332. Men i Gordijevskijs selvbiografi beklagede Tjebotok sig over, at Jørgen Dragsdahl ikke vil samarbejde, jf. ekstrakt 2, s. 396. Både i selvbiografien og om det samme i en senere artikel i Ekstra Bladet, jf. ekstrakt 2, s. 335, huskede Gordijevskij forkert, idet han placerede Tjebotoks klage tidsmæssigt i 1978 eller 1979, hvor Tjebotok i 1-2 år ikke havde været i København og i 2-3 år ikke havde haft kontakt med Jørgen Dragsdahl.
- 43 Hertil kommer, at et forløb som beskrevet af Gordijevskij til Ekstra Bladet 5/1-92, hvorefter, jf. ekstrakt 2, s. 330; "*Oleg Gordijevskij fortæller: - Da Stanislav Tjebotok havde fået godt tag i Dragsdahl, begyndte han at give ham ideer til hvad han skulle skrive i Information, når han behandlede storpolitiske og militære emner. Han gav ham fakta, og han gav ham argumenter Det, der skete, var at Dragsdahl mere og mere begyndte at anvende Tjebotoks forslag i sine skrivelser. Hver dag sad Tjebotok og læste Information med lup. Vi kunne konstatere, at Jørgen Dragsdahl i stigende omfang reflekterede KGB's tankegang*" nødvendigvis må være faktisk udelukket, henset til at Jørgen Dragsdahl og Tjebotok mødtes første gang i februar 1976, og til at Jørgen Dragsdahl var udstationeret i USA for Information fra 17/7-76-23/6-77, hvorefter Tjebotok udrejste fra Danmark den 1/8-77.
- 44 Der er heller intet spor af KGB i Jørgen Dragsdahls samlede journalistiske produktion i København i 1976, således som Gordijevskij ellers hævdede. End ikke Bent Jensen har øjnet en sådan afspejling.
- 45 Også Gordijevskijs oplysninger om båndoptagelser i Ekstra Bladets artikel 11/1-92: 'Hemmelige KGB-bånd afslører Dragsdahl', jf. ekstrakt 2, s. 345, er utroværdige. Et forløb som beskrevet i Ekstra Bladet ville oplagt være blevet afrapporteret af Gordijevskij i rapporten fra ultimo 1982, jf. ekstrakt 2, s. 576-578 eller – som det mindre i det mere – i en eller flere af Gordijevskijs bøger. Per Larsen kendte i landsretten, s. 56, heller ikke noget til båndoptagelser.

- 46 I følge underoverskriften i Ekstra Bladets artikel 11/1-92: 'Hemmelige KGB-bånd afslører Dragsdahl' havde: *"KGB-chefen Mikhail Ljubimov ... en skjult båndoptager i lommen, da han rekrutterede Jørgen Dragsdahl som fuldblods agent ved hemmelige møder i Wien og Budapest."*
- 47 Som det fremgår af Gordijevskij-materialet, hvortil der blandt andet er refereret i bilag P/9, jf. byretten, s. 41-46, blev den angivelige rekruttering ikke forestået af *"KGB-chefen Mikhail Ljubimov"*, men af Minin, med hvem Jørgen Dragsdahl mødtes i alt to gange og det begge gange i Wien. Stedsforvekslingen: Wien og Budapest/Wien og Wien og personforvekslingen Mikhail Ljubimov/Minin svækker selvsagt Gordijevskijs troværdighed i henseende til de af ham i 1992 til Ekstra Bladet viderebragte oplysninger.
- Gordijevskijs viden var andenhåndsviden og fejlbehæftet
- 48 PET-Kommissionen lagde til grund, at Gordijevskijs viden var andenhåndsviden, jf. ekstrakt 2, s. 559.
- 49 Gordijevskij beskrev selv sin viden som andenhåndsviden i Information 15/2-92, jf. ekstrakt 2, s. 360. Til Ekstra Bladet 5/1-92 sagde Gordijevskij i overensstemmelse hermed: *"jeg kender disse ting nøje for jeg fik alle rapporter om Dragsdahl fra hans føringsofficer"*.
- 50 Frem til Tjebotoks rejse fra Danmark 1/8-77 var Gordijevskijs andenhåndsviden baseret på Tjebotoks rapporter, og på hvad han erfarede fra samtaler med Tjebotok og/eller Ljubimov. Fra 1/8-77 var Gordijevskijs andenhåndsviden baseret på Ljubimovs rapporter og på, hvad han erfarede ved sine samtaler med Ljubimov, jf. ekstrakt 2, s. 329-334. Ljubimovs rejste i juli 1980 fra Danmark. Selvsagt er validiteten af Gordijevskijs andenhåndsviden beroende på troværdigheden af Ljubimovs rapporter og på, hvad han erfarede ved sine samtaler med Ljubimov.
- 51 Gordijevskij skrev selv i Ekstra Bladet 25/1-92, at oplysninger indberettet fra KGB-officerer på residenturet til Centret ofte var forkerte, jf. ekstrakt 2, s. 357. Se også Christopher Andrew og Oleg Gordijevskij: 'More Instructions from the Centre' (1992), jf. ekstrakt 2, s. 374, og Oleg Gordijevskij: 'Next Stop Execution' (1995), jf. ekstrakt 2, s. 395.

- 52 Ljubimov skrev i åbent brev 22/1-92 til Gordijevskij, at KGB's indberetninger om påvirkning af den danske offentlighed *"for 90 procents vedkommende var sandt blålys, forfalskninger"*, jf. ekstrakt 2, s. 353.
- 53 I Jyllands-Posten 7/6-98 (ekstrakt 2, s. 418), sagde Ljubimov, at KGB levede på *"opdigtede rapporter"*, og at *"Vi fabrikerede løgne, som passede til ledernes fordomme"*, hvortil han endvidere udtalte, at *"han i sine rapporter overdrev KGBs evne til at påvirke den politiske debat i Danmark."*
- 54 Som så eksplicit relevant for sagen, har Ljubimov til Dagbladet (Norge) oplyst, at han ofte i egeninteresse havde påført Jørgen Dragsdahls navn på store restaurationsregninger, selvom Jørgen Dragsdahl ikke havde deltaget i arrangementet, jf. ekstrakt 2, s. 412.
- 55 For landsretten, s. 45, forklarede forhenværende PET-chef Henning Fode, at *"Oplysningerne fra Gordijevskij var andenhåndsuplysninger. Det er muligt, at de personer hos KGB, der havde kontakt til Jørgen Dragsdahl, har forsøgt at fremhæve deres egen indsats, og at han således ikke nødvendigvis var agent, selv om han var omtalt som sådan."*
- 56 Ole Stig Andersen forklarede i Højesteret, jf. ekstrakt 1, s. 56 (2), at PET *"tilsyneladende [fik] alt materiale vedrørende Gordijevskij, og han har aldrig stødt på oplysninger, der ikke passede"*, hvortil, *"hans forklaring i landsretten om, at Jørgen Dragsdahl var påvirkningsagent"* så blandt andet støttedes på, at *"en pålidelig KGB-agent Gordijevskij – havde betegnet Jørgen Dragsdahl som agent"*. PET-Kommissionen så anderledes på det, jf. ekstrakt 2, s. 567: *"Det bør dog indledningsvis nævnes, at PET-ledelsen siden 1978 havde været fuldt ud orienteret om, at danske statsborgeres vilje til samarbejde med KGB ofte blev overdrevet i KGB's indberetninger. I 1978 blev PET gjort opmærksom på problemet i forbindelse med et udkast til en orienterende skrivelse til statsminister Anker Jørgensen. Udkastet fokuserede udelukkende på de danske statsborgere, der ifølge Gordijevskij figurerede som agenter i KGB, og ikke på dobbeltagentens tilsvarende oplysninger om, at der skulle tages betydelige forbehold. Det fik en allieret tjeneste til at gøre indsigelse over for PET's udkast: 'Det sætter ikke KGB's forbindelse til de forskellige politiske kontakter ind i dets sande perspektiv, idet residenturets overdriver deres kontrol og [agenternes] bevidsthed [om at værre hvervet] for at imponere Centret. For eksempel er den i paragraf 2C omtalte person officielt klassificeret som agent, men han er det bestemt ikke i virkeligheden. Vi er godt klar over, at De ikke ønsker at ændre Deres udkast, så det tager højde for den slags spidsfindigheder, da Deres umiddelbare ønske er at imponere. På den anden side, for at kunne yde retfærdighed til dem, der er nævnt*

i det vedlagte dokument, især hvis der måtte fremkomme opfordringer til at iværksætte aktioner over for dem på grund af deres forbindelse til residenturet, finder vi det rigtigst, at et passende forbehold tilføjes.' Den her omtalte person var ifølge den samarbejdende udenlandske tjeneste blevet tildelt betegnelsen 'agent', som følge af et internt bureaukratisk spil i KGB. PET accepterede søstertjenestens indvendinger og indarbejdede efterfølgende disse forbehold i sine analyser. Det er værd at bemærke, at den KGB-medarbejder, Sjisjkin i Centret, der til residenturets overraskelse accepterede den fiktive agent, også var involveret i Centrets beslutning om at forfremme Dragsdahl til agent."

- 57 Allerede fordi der var tale om et udkast til en orienterende skrivelse til statsministeren, som må have fordret PET-chefens medvirken, virker Ole Stig Andersens karakteristik af Gordijevskij som en erindringsforskydning.

Generelt om PET og agentvirksomhed

PET som institution

- 58 Jørgen Dragsdahl er i dokumenter udarbejdet i PET flere gange sat i forbindelse med agentvirksomhed eller direkte betegnet som agent. Spørgsmålet er, om den forekommende betegnelse af Jørgen Dragsdahl som agent kan tages til indtægt for at afspejle PET's daværende institutionelle vurdering af Jørgen Dragsdahl. Betegnelsen PET's 'institutionelle' holdning til Jørgen Dragsdahl anvendtes også af PET-Kommissionen, jf. ekstrakt 2, s. 594.
- 59 PET var i 2007 af den opfattelse, at PET ikke havde anset Jørgen Dragsdahl for at have været agent. PET anførte således i sin afgørelse af 30/4-07 (ekstrakt 2, s. 534) over for Bent Jensen, at han havde været uberettiget til i artiklen af 14/1-07 at anføre, at "*PET anså Jørgen Dragsdahl for at være KGB-agent*", da Jørgen Dragsdahl aldrig blev hverken sigtet eller tiltalt, hvorfor der ikke var tale om oplysninger om rent faktuelle forhold, men om "*efterretningstjenestens (angivelige) vurdering*".
- 60 Justitsministeriet fandt det 6/12-07 for berettiget, at PET havde anvendt betegnelsen angivelige, eftersom det ikke umiddelbart kunne fastslås, under hvilke omstændigheder bilag P/9 blev udarbejdet, "*herunder om de i dokumentet indeholdte vurderinger havde været genstand for nærmere drøftelse internt i efterretningstjenesten, eller om de alene var udtryk for den pågældende medarbejders personlige vurdering af sagen*", jf. ekstrakt 2, s. 540. Det er således

tydeligt, at PET og Justitsministeriet begge anså det for relevant at sondre mellem PET som institution og medarbejderes personlige vurderinger.

- 61 I anledning af Bent Jensens omtale af PET-Kommissionens bind 13 på Center for Koldkrigsforsknings hjemmeside uddybede PET-Kommissionens medlemmer i notat af 12/4-10, at der måtte sondres mellem PET som institution og PET-medarbejdere, jf. ekstrakt 2, s. 649: *"Det første spørgsmål, man må stille sig, er: Hvem skrev notitsen? Her er det vigtigt at skelne mellem Politiets Efterretningstjenestes 'institutionelle' vurdering, sådan som den – under visse omstændigheder – kunne komme til udtryk via ledelsen, og sagsbehandlerne. Det var et gennemgående træk i PET's historie, at der ikke sjældent bestod uenighed mellem sagsbehandlerne og juristerne. Sagsbehandlerne var de kriminalfolk, der havde med sagsopklaringen at gøre, og de udtrykte ofte på skrift, at de mistænkte havde overtrådt straffeloven. Juristerne anlagde som hovedregel et mere overordnet perspektiv og kendte til baggrunden for afgørelsen af tidligere spionagesager. Der er også mange eksempler på, at de underordnede sagsbehandlere, bl.a. pga. 'need to know'-princippet, ikke vidste, hvorfor ledelsen tog de beslutninger, den gjorde"*
- 62 Henning Fode forklarede i landsretten, s. 47: *"Hvis PET ønsker en bestemt beslutning, f.eks. kendelse om telefonaflytning eller udvisning af en diplomat, og PET i den forbindelse forelægger et dokument herom for retten eller RSU, vil et sådant dokument være udtryk for PET's opfattelse og vurdering. I et sådant dokument ville PET ikke bruge ordet "agent" om Jørgen Dragsdahl, da der ikke var grundlag herfor. Det var medarbejdere i PET, der opfattede Jørgen Dragsdahl som en agent, der havde overtrådt straffeloven."*

Havde PET et 'institutionelt' agentbegreb?

- 63 Det følger af legalitetsprincippet, at al offentlig virksomhed kræver hjemmel. PET kunne derfor ikke som institution betegne Jørgen Dragsdahl som agent, uden at dette var nødvendigt af hensyn til institutionens virksomhed og kunne ske med respekt af god forvaltningsskik. Det er kun tanker, der er todfri. Det er uantageligt at anerkende et institutionelt agentbegreb for PET som politimyndighed, der har et videregående og mere upræcist indhold end det, der følger af straffelovens §§ 107-108.
- 64 Der foreligger ingen dokumenter fra PET, hvori PET har defineret, hvad PET dengang forstod ved agentvirksomhed. I bilag P/3 af november 1984 gengav PET KGB's definition af en agent: *"Person der indvilliger i at samarbejde med Sovjet.*

Pågældende er gennemprøvet, bliver betalt regelmæssigt, og deltager i hemmelige møder. Mødefrekvensen er her reduceret til en gang om måneden, eller en gang hver anden måned”, jf. ekstrakt 1, s. 251. I bilag P/10 fra oktober 1985 refererede PET KGB’s terminologi i forbindelse med agenter som: ”Personen er klar over, at modparten er fra KGB – og pågældende er villig til at adlyde KGB’s ordre. Møder foregår hemmeligt”, jf. ekstrakt 1, s. 286.

- 65 Henning Fode forklarede i landsretten, s. 45: *”En agent er en person, der har overtrådt straffelovens bestemmelser herom.” og ”Efterforskningen mod Jørgen Dragsdahl skulle afklare, om han var ’agent’ i traditionel forstand og dermed havde begået noget strafbart”.*
- 66 Anderledes frigjort fra legalitetsbetragtninger var Ole Stig Andersen i både landsretten og Højesteret. Ole Stig Andersen forklarede for landsretten, s. 50, at Jørgen Dragsdahl *”var helt klart påvirkningsagent”*, men at han ikke herved sigtede til et entydigt agentbegreb, da der var tale om udtryk af *”efterretningsteknisk karakter”*. Ole Stig Andersens souschef Niels Schmidt var på linje hermed, da han forklarede i byretten, s. 68: *”Det er noget vrøvl at påstå, at PET kun efterforsker inden for en strafferetlig ramme”*. Rigtigheden heraf bekræftedes af Ole Stig Andersen, der i Højesteret (ekstrakt 1, s. 57 (29-31)), forklarede: *”Det var i forbindelse med telefonaflytningerne, dvs strafprocessuelle indgreb, nødvendigt at påberåbe sig en straffelovbestemmelse, men han ville som chef for PET ikke fremme en sådan sag til strafforfølgning.”*
- 67 I Højesteret, jf. ekstrakt 1, s. 55 (30), forklarede Ole Stig Andersen på advokat Karoly Némeths spørgsmål mere afdæmpet: *”I den forstand, som PET brugte begrebet, var Jørgen Dragsdahl påvirkningsagent eller ”agent of influence”. De havde ikke et andet ord for det. En påvirkningsagent var en der gennem sine diskussioner mv. var med til at støtte en tankegang, der kunne ’erobre hjerner og hjerter’ i vesten”*. Under modafhøringen i Højesteret, ekstrakt 1, s. 59 (11), forklarede han, at i PET’s arbejde var agenter ’agents of influence’ og ikke agenter i straffelovens forstand, og hans definition af agentbegrebet i bogen *”En PET chefs erindringer”*, jf. ekstrakt 2, s. 676, hvorefter dette omfattede et *”mere fast samarbejde med veldefinere opgave mod et aftalt vederlag”*, kun omfattede PET’s brug af agenter, og at han ikke vidste, om *”Jørgen Dragsdahl modtog penge”*, jf. ekstrakt 1, s. 59 (2).
- 68 Der kan ikke efter retsplejeloven iværksættes strafprocessuelle foranstaltninger uden en strafferetlig ramme. Ole Stig Andersen og Niels Schmidt ville ikke retmæssigt udadtil kunnet have betegnet Jørgen Dragsdahl som agent. De var kun berettiget til at sige, at

- 69 Jørgen Dragsdahl var under mistanke for at være agent (således som de også faktisk kun gjorde).

Betegnelser af Jørgen Dragsdahl under PET-chef Ole Stig Andersen

- 70 Ole Stig Andersen var chef for PET fra 1975 til november 1984. Der er ikke i sagen fremlagt dokumenter udarbejdet af PET fra denne periode, hvor Jørgen Dragsdahl direkte af PET er betegnet som agent, men han mistænkes i al fald fra anden halvdel af 1982 af PET for strafbar agentvirksomhed i strid med straffelovens § 108 og frem til, at Ole Stig Andersen blev generalsekretær for Advokatsamfundet.
- 71 Fra sin fratrædelse som PET-chef var Ole Stig Andersen ikke involveret i nogen dispositioner eller beslutninger vedrørende Jørgen Dragsdahl, og han drøftede aldrig efterforskningen af Jørgen Dragsdahl med sin efterfølger, Henning Fode, jf. ekstrakt 1, s. 57 (5-6, 9-10).

Gordijevskij i København

- 72 Mens Ole Stig Andersen var PET-chef, blev Jørgen Dragsdahl efter oplysninger fra Gordijevskij modtaget via MI6 først sat i forbindelse med agentvirksomhed i perioden fra 1976 til 1978, hvor Gordijevskij var tjenestegørende på Sovjetunionens ambassade i København. PET havde allerede i 1960'erne oprettede en personsag på Jørgen Dragsdahl, der blandt sine synder havde været VS'er, havde forbindelser til Black Panther partiet i USA og havde været involveret i Kejsergade-sagen.
- 73 Der er ikke i sagen fremlagt PET-bilag fra denne periode, men perioden er belyst af PET-Kommissionen, således som det fremgår af støttebilaget: 'Forløbet fra 1976 til 1978'. Ifølge PET-Kommissionens citater fra dokumenter anvendte PET ikke betegnelsen agent eller agentvirksomhed om Jørgen Dragsdahl.
- 74 Ole Stig Andersen forklarede i Højesteret, jf. ekstrakt 1, s. 58 (7-8): "*Han havde ingen bemærkninger til, at PET-kommissionen (bind 13, s. 146) havde anført, at der ikke i 1978 var sket en hvervning af Jørgen Dragsdahl.*"

Gordijevskij i London

- 75 Mellem 1978 og 1982 var Gordijevskij tjenestegørende i Sovjetunionen. I sommeren 1982 udstationeredes han i London, hvor han på ny gav oplysninger til MI6.
- 76 Som det fremgår af bilag P/5, tilgik der fra Gordijevskij oplysninger til PET om, at Jørgen Dragsdahl i 1978 var hvervet som agent for KGB, og at Jørgen Dragsdahl nu havde kodenavnet YERSHOV, jf. byretten, s. 27. Det fremgår af bilag P/5, at Jørgen Dragsdahl af Gordijevskij (overstreget af PET) betegnedes som agent, men PET drog ikke selv konklusioner i bilag P/5. Det fremgår ikke af bilag P/5, hvornår det er udarbejdet, men PET-Kommissionen angav 1982, jf. ekstrakt 2, s. 576: *"Gordijevskijs udaterede rapport fra ultimo 1982"*.
- 77 PET iværksatte 25/8-82 (bilag P/1) en skribentanalyse af Jørgen Dragsdahls artikler bragt i Information fra januar til august 1982, idet man udvalgte artikler dateret mellem 24/3-82 til 20/8-82, jf. byretten, s. 24. Analysen forelå 30/8-82 (bilag P/2). I bilag P/1 er det om Jørgen Dragsdahl af PET-medarbejderen anført, jf. byretten, s. 24: *"Vi mener, at DRAGSDAHL kan være hvervet af KGB som 'agent of influence'"*, mens Jørgen Dragsdahl i bilag P/2 med resultatet af den i bilag P/1 forudsatte analyse, jf. byretten, s. 25, ikke betegnedes som agent. Det er anført: *"Med hensyn til hans syn på SU og kommunisme er det næsten påfaldende, at han så godt som aldrig selv forfalder til at kritisere, men heller ikke rose systemet, hverken internt eller eksternt m.h.t. den førte udenrigspolitik. Han strækker sig højest til at udtrykke forståelse, f.eks. for SU's oprustning, men gør det mest ved at citere de udvalgte vestlige (ikke mindst amerikanske) 'eksperter i østmagtforhold'. Skulle man altså prøve at placere ham partipolitisk i dag uden at tænke på, at han er styret på en eller anden måde, ville jeg nærmest byde på en SF'er med stærk sympati for fredsbevægelsen - ikke som et redskab for SU - men som noget, han tror på kan nytte. Skulle man forestille sig, at han var hvervet af KGB, fremtræder han som en dygtig agent of influence med hovedopgave som en neutral politisk iagttager at undergrave tilliden til USA og sammenholdet mellem USA og NATO/Europa. Man kunne hertil føje, at han blev ført klogt - ikke på en klodset måde skal forsøge at gøre sig mere 'troværdig' ved at angribe SU/kommunister i højere grad ... . Og skal man sige noget generelt om stil og engagement, kan det forsigtigt vurderes, at han i den senere tid virker noget mere neutral."* Som det lader sig udlæse af skribentanalysen af 15/10-83, jf. ekstrakt 1, s. 241-244, må den så muligt kløgtige 'føring' være ophørt kort efter 26/8-82.

- 78 Når skribenten af bilag P/2 overhovedet åbnede for den mulighed at forestille sig, at Jørgen Dragsdahl var KGB-agent, var det nærliggende fordi, PET jo i bilag P/1 havde anført, at *"Vi mener"*.
- 79 Ole Stig Andersen forklarede i Højesteret (ekstrakt 1, s. 58 (19-22)), at han ikke huskede at have set analysen, men det også var ligegyldigt, for det var *"tilstrækkeligt for ham, at der skete udveksling af oplysninger mellem en journalist og en fremmed efterretningstjeneste"*.
- 80 Jørgen Dragsdahl har til brug for Højesteret tilvejebragt de artikler, der lå til grund for analysen, jf. ekstrakt 1, s. 175-215. Artiklerne giver intet belæg for at mistænke Jørgen Dragsdahl for at være påvirkningsagent for KGB, snarere tværtimod.
- 81 Som følge af oplysningerne fra Gordijevskij udvirkede PET, at der fra 10/2-83 iværksattes telefonaflytning af Jørgen Dragsdahl og i resten af Ole Stig Andersens embedsperiode. Ole Stig Andersen forklarede i Højesteret, jf. ekstrakt 1, s. 55 (20), at: *"Baggrunden for aflytningen var materialet fra Gordijevskij, der indeholdt en lang liste med agenter og kontakter, herunder Jørgen Dragsdahl"*. Begæringen til retten er ikke udleveret af PET, men Ole Stig Andersen forklarede i landsretten, at begæringen støttedes på straffelovens § 108. Telefonaflytningen iværksattes efter dagældende retsplejelovs § 750a, hvorefter der skulle være mistanke om overtrædelse af straffelovens § 108. Telefonaflytningen opretholdes indtil 1986. Henning Fodes forklaring i landsretten tyder på, at Jørgen Dragsdahl ikke er betegnet som agent i begæringerne, jf. pkt. 62. PET iværksatte samtidig overvågning af Jørgen Dragsdahl. Per Larsen forklarede i landsretten, s. 57, at det ikke er usædvanligt med så mange års aflytning – alligevel tillagde Østre Landsret i sine præmisser efterforskningens varighed vægt.

Operationssagen

- 82 PET oprettede 12/4-83 en operationssag på Jørgen Dragsdahl. Anledningen var givet observationen 7/3-83 af Farum-mødet, der for PET fremstod som konspirativt. Farum-mødet gav anledning til, at PET udarbejdede bilag P/3 og bilag P/4, jf. ekstrakt 1, s. 231-232 og 247-252.
- 83 PET fik herefter fra 30/6-83 tilladelse til postspærring, hvilken dog kun opretholdtes i tre måneder frem til 30/9-83, jf. ekstrakt 2, s. 583. Postspærringen gennemførtes efter dagældende retsplejelovs § 786, herunder uden hensyntagen til, at der ikke forelå sigtelse af Jørgen Dragsdahl. Uanset ordlyden var det ikke en

betingelse, at pågældende var formelt sigtet, jf. PET-Kommissionens beretning, bind 15, s. 201.

PET's foreløbige evaluering

- 84 PET evaluerede 15/10-83 i bilag P/24 efterforskningen af Jørgen Dragsdahl. I bilag P/24 (ekstrakt 1, s. 241) anførtes, at der ikke var *"sikre beviser"* for, at Jørgen Dragsdahl var agent. Der henvises til det *"nærmere kendskab"* opnået efter *"længere tids overvågning"*. Det blev senere i dokumentet beskrevet, hvordan Jørgen Dragsdahl kunne være i risiko for at blive hvervet. Det konstateredes også, at det ville blive vanskeligt for KGB at hverve ham på en sådan måde, at KGB fik fuld kontrol over ham, medmindre han allerede var hvervet.
- 85 Som forklaret af Ole Stig Andersen i Højesteret (ekstrakt 1, s. 58 (14)), var der kun ganske få PET-medarbejdere, der kendte til Gordijevskij, og indholdet af bilag P/24 gør det nærliggende at antage, at forfatteren af dette ikke var blandt disse medarbejdere. Dette gør evalueringen mere nøgtern.

Sikkerhedsudvalgene

- 86 PET-Kommissionen omtalte to møder i Embedsmændenes Sikkerhedsudvalg (og ingen fra Regeringens Sikkerhedsudvalg) fra tiden, hvor Ole Stig Andersen var chef for PET, hvorunder Jørgen Dragsdahl havde været til drøftelse, jf. ekstrakt 2, s. 41-42. Det står efter Ole Stig Andersens forklaring i Højesteret (ekstrakt 1, s. 56 (23)), klart, at han ikke har konkret erindring om, at Jørgen Dragsdahl var oppe på møder i sikkerhedsudvalgene: *"Dragsdahl-problemet var utvivlsomt blevet omtalt og forelagt af ham på både Embedsmændenes og Regeringens Sikkerhedsudvalgsmøde"*. Referatet i landsretten, s. 50-52, af Ole Stig Andersens forklaring er egnet til at efterlade et andet indtryk. Ole Stig Andersens forklaring i landsretten er ikke overbevisende, for det samtidige bilag P/24 af 15/10-83 viste jo, at PET ikke konstaterede bemærkelsesværdig adfærd hos Jørgen Dragsdahl.

Ole Stig Andersens vidneforklaringer

- 87 Ole Stig Andersen forklarede i både landsretten og Højesteret, at han anså Jørgen Dragsdahl for at være påvirkningsagent. Ole Stig Andersens erindring havde ikke sat sig klare aftryk i PET's sprogbrug i tiden under Ole Stig Andersen. Der er til gengæld med de under Ole Stig Andersen iværksatte strafprocessuelle skridt ingen tvivl om, at PET under Ole Stig Andersen mistænkte Jørgen Dragsdahl for

overtrædelse af straffelovens § 108 og dermed for at være agent. Spørgsmålet er, om Ole Stig Andersen i sine forklaringer mere end 30 år efter tog munden for fuld.

- 88 Det er fra Ole Stig Andersens forklaring også værd at hæfte sig ved, at han tilsyneladende anvendte et bredere agentbegreb for andre agenter end PET's egne, og Jørgen Dragsdahl faktisk ikke opfyldte Ole Stig Andersens definition for PET's agenter, da Jørgen Dragsdahl ikke Ole Stig Andersen bekendt modtog betaling fra KGB. Ole Stig Andersens agentbegreb er privat, for det er efter dette tilstrækkeligt til at blive påvirkningsagent, at man gennem diskussion støttede en tankegang, der kunne erobre hjerner og hjerter i vesten.
- 89 Ole Stig Andersen havde tilsyneladende en bred forståelse af, hvad der som agentvirksomhed kunne være påvirkning. Ole Stig Andersen forklarede således i Højesteret, jf. ekstrakt 1, s. 59 (14-16), at han aldrig havde påstået, at Jørgen Dragsdahl havde begået desinformation eller videregivet forkert information – hvad der vel ellers er selve jobbeskrivelsen for påvirkningsagenter? Ole Stig Andersen forklarede også i Højesteret (ekstrakt 1, s. 58 (29-30)), at Jørgen Dragsdahls artikler svarede til linjen i sovjetisk udenrigspolitik, og at indholdet var ubehageligt for regeringens NATO-politik. Og at Jørgen Dragsdahls synspunkter repræsenterede et flertal af folketinget i fodnotepolitikens periode, jf. ekstrakt 1, s. 56 (23-24). Fremhæves skal det også, at det *"var tilstrækkeligt for ham, at der skete udveksling af oplysninger mellem en journalist og en fremmed efterretningstjeneste"*, jf. forklaringen i Højesteret i ekstrakt 1, s. 58 (20-21), hvilket åbenbart er uholdbart.

Betegnelser af Jørgen Dragsdahl under PET-chef Henning Fode

- 90 Henning Fode var chef for PET fra november 1984 til 1986. Henning Fode medvirkede i sommeren 1985 i England ved MI6's debriefing af Gordijevskij efter hans eksfiltrering. Det var første gang, at PET havde mulighed for direkte forhør af Gordijevskij. Forhøret bidrog til, at efterforskningen af Jørgen Dragsdahl blev afsluttet.
- 91 I modsætning til, hvad der gjaldt for tiden under Ole Stig Andersen, foreligger der fra Henning Fodes tid som PET-chef dokumenter, hvori Jørgen Dragsdahl direkte er betegnet som agent. Om den stedfundne brug af betegnelsen agent forklarede Henning Fode i landsretten, s. 48: *"Anvendelsen af udtrykket agent om Jørgen Dragsdahl er udtryk for engagerede efterforskere og medarbejdere, der giver udtryk for opfattelser, der ikke nødvendigvis kan holde i retten, og som ikke*

nødvendigvis støttes af ledelsen. Det er ikke anderledes end de tilfælde, hvor en politimester forelægger en sag for statsadvokaten, og hvor der kan være vedlagt politirapporter med udtryk og formuleringer, der ikke nødvendigvis er udtryk for politimesterens vurdering af sagen.”

Behandlingen i Regeringens Sikkerhedsudvalg i 1985

- 92 Jørgen Dragsdahls navn omtales i bilag P/10 og de to i tilslutning hertil udarbejdede støttebilag P/11 og P/12, der i oktober 1985 tilgik Regeringens Sikkerhedsudvalg. Bilag P/10 er PET's 'Oplæg til udvisning/PNG af sovjetiske efterretningsofficerer' til Regeringens Sikkerhedsudvalg. Til grund for oplægget lå det *"dokumentariske materiale (i.e.... oplysninger om enkeltpersoner (agenter, kontakter m.v.)"* som Gordijevskij over ti år via den britiske efterretningstjeneste havde videregivet til PET.
- 93 Der gaves i bilag P/10 oversigt over KGB-officerer og deres danske kontakter, og det oplystes, at KGB's *"dæknavne og operationsbetegnelser"* var anført i parentes. På s. 4 var Jørgen Dragsdahl anført som *"agent"* med navnet *"YERSHOV"*.
- 94 Betegnelsen i dokumentet, jf. ekstrakt 1, s. 285-290 af Jørgen Dragsdahl som agent var således ikke udtryk for PET's institutionelle vurdering af ham; men gengiver blot, hvorledes Jørgen Dragsdahl var betegnet af KGB. Der er eksplicit anført i dokumentet, at der:

[Redacted text block]

Medtaget i oversigten er blandt mange andre:

[Redacted text block]

- 105 Kriminalassistentene anførte i bilag P/14, at Katerinkin og Jørgen Dragsdahl skulle være *"mødtes i mindre byer på Sjælland, som for eksempel Næstved og Holbæk"*. Dette har intet på sig, heller ikke ad Holbæk, jf. pkt. 160 og 162.
- 106 I bilag P/14 konkluderede kriminalassistentene under overskriften *"Vurdering af D's skribentvirksomhed"*, at *"Der hersker således ingen tvivl om, at D var en dygtig 'agent of influence' med hovedopgave som en neutral politisk iagttager at undergrave tilliden til USA og sammenholdet mellem USA og NATO/Europa"*. Denne konklusion indføjede kriminalassistentene efter at have kopieret PET's analyse i bilag P/2 af 26/8-82, hvor PET imidlertid ikke var nået til den citerede konklusion, men ganske anderledes, at Jørgen Dragsdahl fremstod som en SF'er med stærk sympati for fredsbevægelsen, og det anførtes tilmed i det konkluderende afsnit, at Jørgen Dragsdahl ikke fremstod som et redskab for Sovjetunionen, jf. pkt. 76. Kriminalassistentene misbrugte tydeligt analysen som var udarbejdet 35 måneder tidligere i 1982 ud fra 16 artikler og foretog ikke en ny dokumenteret analyse af Jørgen Dragsdahls hundreder af artikler siden da.
- 107 Det er bemærkelsesværdigt, at kriminalassistentene valgte helt at bortse fra PET's skribentanalyse i bilag P/24 af 15/10-83. Dette skyldes nærliggende, at denne var endnu mere fordelagtig for Jørgen Dragsdahl end analysen fra 1982, jf. pkt. 119.

Notat af 14/1-86 om operationen

- 108 Bilag P/16 er udateret, men er ifølge Bent Jensen udarbejdet 14/1-86. Bilaget synes at gennemgå operation Gordijevskij. Under pkt. 7 anførtes det om Jørgen Dragsdahl, at han var påvirkningsagent for KGB, og at han rekrutteredes i 1978. Ifølge sammenfatningen, der angik alle de af notatet omfattede personer, *"er der ingen tvivl om, at KGB i arbejdet mod de danske politiske mål har anvendt kontakter/agenter, som helt evident har overtrådt straffelovens § 108. Det skal anføres, at det på grund af bevismæssige/politiske grunde er besluttet ikke at rejse tiltale i disse sager"*
- 109 Bilaget fremstår som udarbejdet i processen frem mod, at der i PET blev truffet beslutning om at indstille efterforskningen i 11 personsager, der var startet på grundlag af Gordijevskij-materialet, heriblandt efterforskningen af Jørgen Dragsdahl. Angivelsen *"helt evident"* må efter referatet af Jørgen Dragsdahls forhold tydeligvis enten angå andre end ham eller være gjort af en efterforskningsmedarbejder uden juridisk indsigt. Status blev, at der rejstes tiltale

muligt at identificere over 400 KGB-officerer i forskellige lande, jf. ekstrakt 2, s. 559.

- 115 Det er uklart, hvad dokumentet anvendtes til, og hvem der udarbejdede det, men det er tydeligt ikke en efterforskningsrapport. Der synes at kunne være tale om en PET-medarbejders evaluering af Gordijevskij-materialet, da der på de anonymiserede sider må have været omtale af andre personer.

Jørgen Dragsdahls journalistik

Fokus skiftede i 1977

- 116 Jørgen Dragsdahl skrev sine første artikler om sikkerhedspolitiske spørgsmål i januar 1977, da han var i USA for Information. Artiklerne var baseret på amerikanske kilder. Dette fremgår af det genmæle, som Jørgen Dragsdahl fik bragt efter medieansvarsloven i Ekstra Bladet 15/11-92, jf. ekstrakt 2, s. 385.
- 117 Før januar 1977 havde Jørgen Dragsdahl bl.a. skrevet artikler om borgerrettighedsspørgsmål i USA og generelt om amerikansk indenrigspolitik.

PET fandt intet mistænkeligt i sine analyser fra 1982 og 1983

- 118 PET analyserede Jørgen Dragsdahls journalistik to gange. Den første analyse blev gennemført omkring det tidspunkt, hvor PET som følge af Gordijevskij-materialet indledte efterforskning af Jørgen Dragsdahl og gav sig udslag i bilag P/1 af 25/8-82 og P/2 af 30/8-82 om Jørgen Dragsdahls skribentvirksomhed i Information.
- 119 Analysen i bilag P/2 viste ikke tegn på, at Jørgen Dragsdahl skrev for at tjene KGB's interesser, jf. pkt. 76.
- 120 PET analyserede på ny Jørgen Dragsdahls journalistik ved bilag P/24 af 15/10-83, hvori anførtes, jf. ekstrakt 1, s. 241: *"Til trods for hans åbenbare venstreorienterede politiske indstilling giver han på mange forskellige måder indtryk af at være kritisk over for sovjetisk/kommunistisk regime, og endnu mere hånligt afvisende er han over for DKP. Alt dette kunne naturligvis være et 'spil', han gennemførte for at narre eventuelle telefonaflyttere eller andre iagttagere, men udtalelserne er så mange og forekommer ofte så spontane, at det i givet fald må synes at være næsten for dygtigt gjort."*

'Gensyn med Den kolde Krig'

- 121 I anledning af Ekstra Bladets artikler blev i 1992 udgivet artikelsamlingen 'Gensyn med Den kolde Krig' omfattende Jørgen Dragsdahls journalistik i perioden 1977-90.
- 122 I sin anmeldelse i Berlingske 18/5-92 af bogen anførte Flemming Rose, at Jørgen Dragsdahls argumenter ikke var hentet "fra KGB og Sovjetunionen", men fra USA, jf. ekstrakt 2, s. 379.

DIIS-udredningen om Jørgen Dragsdahl

- 123 Svend Aage Christensen forklarede i byretten, s. 57, at de sovjetiske påvirkningsoperationer ifølge DIIS-udredningens konklusioner ikke havde spillet nogen væsentlig rolle ved formuleringen af dansk sikkerhedspolitik, tværtimod havde de en negativ effekt, fordi de havde øst af at være påvirkningsforslag.
- 124 Særligt om Jørgen Dragsdahl forklarede Svend Aage Christensen, at han "var en af de mest velinformede og arbejdsomme journalister inden for sikkerhedspolitik i Danmark. Det fokus, han satte på sikkerhedspolitik, har i et vist omfang været inspirerende for debatten i Danmark og har været et stærkt modspil til de eksperter, der var vant til at følge den slagte vej. Dobbeltbeslutningen er højst sandsynligt opstået i det tyske socialdemokrati og ikke i det danske. Dragsdahl havde et meget stærkt og bredt kontaktnet til USA. Bl.a. ATA, Kongressional Research Service samt diverse tænketanke."
- 125 Svend Aage Christensen forklarede i byretten, s. 58, at Jørgen Dragsdahls journalistiske produktion var anledningen til, at han var blevet interviewet til udredningen. I tilknytning hertil forklarede han, at han ikke var "bekendt med, om Dragsdahl har modtaget oplysninger fra sovjetiske kilder, som han har anvendt i forbindelse med sin skribentvirksomhed. Dragsdahl var gennem sit virke med til at sætte en dagsorden, men der var tale om en dagsorden som også blev sat af den store internationale debat. Man kan ikke sige, at Dragsdahls indflydelse på den danske debat var fænomenal, men han havde en formentlig begrænset indflydelse."

Kilderne var amerikanske og journalistikken var på internationalt niveau

- 126 Professor i international politik, Ole Wæver, forklarede i byretten, s. 61: "Han ved, at Dragsdahl hentede sine informationer om de sikkerhedspolitiske

spørgsmål - herunder om dobbelt-beslutningen, og om situationen i Afghanistan - fra interview med kritiske amerikanske eksperter. Det var afgørende, at Dragsdahl havde et stort netværk i USA, formentlig stammende fra hans udstationering der. Det var ikke specielt ekstreme holdninger, som Dragsdahls kilder repræsenterede. Den centrale linje i artiklerne var ikke pacifisme, men især en diskussion om atomvåbenafskrækkelse. Dragsdahl satte ikke spørgsmål ved, om der skulle være en atomvåbensafskrækkelsespolitik, men alene ved, hvordan den skulle udformes. Det var Dragsdahl, der førte amerikanske eksperter ind i den danske politiske dagsorden. Dragsdahls artikler anførte, at det afgørende var at bevare et stabilt atomarsystem, og at dette var afgørende for at skabe en politisk proces, der kunne føre til videre frihed. Den anden hovedkategori af artiklerne omhandlede betydningen af, at der var fredsbevægelser og frihedsgrupper i såvel øst som i vest.”

- 127 Peter Wivel forklarede i byretten, s. 62-63: ”Dette medførte, at Gert Pedersen skrev et rasende indlæg om, at Dragsdahl havde svigtet sin opgave, og at Dragsdahl måtte forstå, at USA var hovedfjenden. Han selv skrev et indlæg om, at dette var for ensidig en holdning - og han modtog også en meget vred reaktion fra Gert Pedersen. Dragsdahl forsvarede ofte amerikanske holdninger og mente, at Sovjet også skulle nedruste. Dragsdahl argumenterede for en ligevægt i nedrustning. Det er hans vurdering, at Dragsdahls artikler var klassisk journalistik i bedste forstand. Han havde et væld af kilder, og han hørte begge parter. Dragsdahl havde kilder både i USA og i Sovjet.”
- 128 Generalmajor Karsten Møller forklarede i byretten, s. 63, at han havde været tjenestegørende i Forsvarets Efterretningstjeneste fra 1980-82 og senere forsvarsattaché i Moskva: ”Han har i perioden, hvor Nato traf den såkaldte dobbeltbeslutning, beskæftiget sig med Dragsdahls artikler i Information. Den kritiske argumentation, som var i Danmark, kunne udfindes via Dragsdahls artikler. Dragsdahl skilte sig ud i debatten, fordi han argumenterede for sine synspunkter i modsætning til den ’slagordsdebat’, der i øvrigt fandt sted. Dragsdahls force var det enorme netværk, først og fremmest i USA. De citater af samtaler og artikler, som Dragsdahl anvendte, var fra de store navne i USA. Dragsdahls kilde- og netværk var ekstremt godt i USA også blandt de medarbejdere, som var tæt på beslutningstagerne i USA. Dragsdahl var generelt tæt på de mennesker, der deltog i debatten i USA - herunder betydningsfulde forskere. Dragsdahls artikler bar præg af, at han havde argumenterne i orden. Dragsdahl var skarp, og man skulle tænke sig om, når man gik imod hans argumenter. Det interessante ved Dragsdahls artikler var også, at de ofte var tvetydige. De var ikke nødvendigvis forsvarsfjendtlige - men han havde et skarpt blik for det absurde. Dragsdahl var dog også kritisk over for venstrefløjen –

herunder over for Steen Folke. Dragsdahl har udtalt sig imod en beskæring af forsvarsbudgettet - hans argumenter i den forbindelse blev også taget op – og brugt - af forsvarret. Han er dog ikke sikker på, at Dragsdahls artikler havde indflydelse på den socialdemokratiske holdning i forbindelse med fodnotepolitikken.”

- 129 Professor i historie Poul Villaume forklarede i byretten, s. 64: *”Dragsdahls artikler spillede en vis rolle i dansk sikkerhedspolitik. Denne indflydelse var på flere planer, idet Dragsdahl havde et enestående kildemateriale i USA, der indebar, at der blev inddraget flere nuancer end vanligt i den danske debat. Dragsdahl var således dels med til at afdække NATOs beslutningsprocesser, og dels tilføjede han debatten nogle flere nuancer, idet han kritiserede venstrefløjen for at være dogmatisk og ensidig. Dette bidrog nyttigt til en diskussion på venstrefløjen. Det er hans opfattelse, at Dragsdahls sikkerhedspolitiske journalistik var på internationalt niveau.”*

USANDE ÆRESKRÆNKELSER

- 130 Som anført af landsretten, s. 75, er det ved vurderingen af, om de enkelte udsagn er egnede til at injuriere, afgørende, *”hvordan en almindelig læser og tilhører vil opfatte udtalelserne ud fra deres indhold og kontekst”*. Tilsvarende gælder om EMRK art. 10, jf. materialesamlingen, s. 134.

Forsideartikel i Jyllands-Posten 14/1-07: Forsker anklager journalist for KGB-samarbejde (Udsagn 1)

- 131 Som anført af landsretten må udsagn 1 læses i sammenhæng med Bent Jensens artikel *”De kaldte ham nr. 1”*, der samme dag blev bragt i Jyllands-Posten. Det er en udtalelse, som formidler Bent Jensen overordnede konklusion. En sådan udtalelse er egnet til at nedsætte Jørgen Dragsdahl i medborgeres agtelse, hvilket heller ikke bestrides af Bent Jensen.

Bent Jensen blev korrekt citeret

- 132 Bent Jensen har gjort gældende, at udsagn 1 ikke hidrører fra ham, men dog sikkert skulle være skrevet af en journalist efter samtale med ham..
- 133 Bent Jensen forklarede i landsretten, s. 11, at: *”For så vidt angår udsagn nr. 1 havde de pågældende journalister kun hans artikel. På det tidspunkt havde journalisterne ikke talt med ham, og der var tale om noget de udledte af hans*

artikel. Der er ikke noget forkert i det, men hvis han selv havde skrevet det, ville han have henvist til PET-dokumenterne." Det er forståeligt, at Bent Jensen gerne vil lægge afstand til udsagnet, men der er efter journalist Susanne Grams forklaring i landsretten, s. 55, ingen tvivl om, at Bent Jensen er citeret korrekt. Samtalen optoges af journalisten på bånd. For byretten, hvor Susanne Gram var medsagsøgt, blev det ikke antydningvist bestridt, at Bent Jensen havde udtalt: "Arkiverne har vist, at Jørgen Dragsdahl var KGB-agent".

Artikel i Jyllands-Posten 14/1-07: De kaldte ham nr. 1 (Udsagn 2-9)

Udsagn 3

- 134 Ekstra Bladet havde i 1992 bragt en række artikler baseret på Gordijevskij som kilde. Artiklernes injurierende udsagn mod Jørgen Dragsdahl for agentvirksomhed havde ført til, at Ekstra Bladet med rettens mellemkomst indgik forlig med Jørgen Dragsdahl.
- 135 Som anført af landsretten, s. 76, må udtalelsen i Jyllands-Posten 14/1-07 om, "at en stor del af oplysningerne i Ekstra Bladets artikler var sande", ud fra sit indhold og sammenhæng med den forudgående omtale af Ekstra Bladets artikler forstås sådan, at Jørgen Dragsdahl var KGB-agent, at han havde haft konspirative møder med KGB-officerer, herunder i udlandet, og at han havde modtaget penge. Landsrettens gengivelse af artiklens henvisninger til Ekstra Bladet er ikke fuldstændig, da henvisningerne også omfatter påstande om, at der i 1985 i strid med PET's ønske ikke var blevet rejst tiltale mod Jørgen Dragsdahl som følge af politisk indblanding. Det lå Bent Jensen på sinde at gøre det klart for en almindelig læser, at Ekstra Bladets artikler fra 1992 efter hans opfattelse var troværdige. I Jyllands-Posten 19/1-07 repeterede Bent Jensen således, at Ekstra Bladet i 1992 havde skrevet, at Jørgen Dragsdahl ifølge Gordijevskij skulle have været betalt af KGB, og Bent Jensen styrkede i sammenhængen Gordijevskijs troværdighed ved at oplyse, at PET havde medvirket til hans eksilering. I Jyllands-Posten 7/2-07 gentog Bent Jensen, at artiklerne i Ekstra Bladet i 1992 i det alt væsentlige havde været sande, således som det er udtrykt i udsagn 10.

Jørgen Dragsdahl var ikke KGB-spion

- 136 Bent Jensen fastslog i den første linje, at Ekstra Bladet 5/1-92 hævdede, at "udenrigsredaktør på dagbladet Information, Jørgen Dragsdahl, havde været 'KGB-spion'", og at dette var bekræftet fra anden side, og at oplysningerne herom var tilgået den britiske og danske efterretningstjeneste.

- 137 Jørgen Dragsdahl var ikke KGB-spion, sådan som det af Bent Jensen blev støbt i sproglig cement i artiklens første, for en almindelig læser vigtige linje. Bent Jensen gentog ikke senere det retoriske greb med at betegne Jørgen Dragsdahl som spion.

Der var ikke konspirative møder i bl.a. Budapest og Wien

- 138 Ifølge artiklens første afsnit skulle Jørgen Dragsdahl *"i begyndelsen af 1980'erne have holdt konspiratoriske møder med KGB-officerer bl.a. i Budapest og Wien og.... Artiklerne var konkrete og detaljerede med hensyn til mødesteder og navne på sovjetiske føringsofficerer."*
- 139 Jørgen Dragsdahl har aldrig deltaget i møder i Budapest. Det fremgår senere af artiklen, at Bent Jensen ligesom Ekstra Bladet i 1992 troede, at Jørgen Dragsdahl havde mødtes med KGB-officeren Ljubimov i Budapest. Dette er forkert og uden belæg i sagens bevisførelse. Tværtimod afviste Ljubimov i Berlingske 15/1-92 (ekstrakt 2, s. 347), Information 19/1-92 (ekstrakt 2, s. 353-354) og Information 25-26/1-92 (ekstrakt 2, s. 355), at han skulle have mødtes med Jørgen Dragsdahl i Budapest. I bilag P/9 om mødet 20/3-86 er da også kun omtalt møderne med Vladimir Minin i Wien.
- 140 Jørgen Dragsdahl mødtes to gange med Minin i Wien, nemlig i december 1980 og i efteråret 1982. Der var intet konspirativt ved møderne, og Jørgen Dragsdahl vidste ikke dengang, at Minin var KGB-officer, men troede, at han var diplomat, således som han præsenterede sig selv. Minins officielle akkreditering var presseattaché, jf. Vibeke Sperling i byretten, s. 59. Betegnelsen konspirativt er velkendt efterretningstjenestetterminologi. Jørgen Dragsdahl gjorde intet for at skjule disse møder og fortalte bl.a. uopfordret om møderne på mødet 20/3-86 hos PET. PET fik efter bilag P/5 oplysningerne om møderne i Wien fra Gordijevskij efter, at han i 1982 var kommet til London.
- 141 Udtrykket *"bl.a."* efterlod en almindelig læser med den opfattelse, at der var en række udenlandske mødesteder, hvilket der ikke var. Ud over omtale af Wien-møderne anførte Bent Jensen i notat af 9/3-10, at Jørgen Dragsdahl i november december 1981 skulle have været på en KGB-betalt rejse til Moskva, hvor han mødte Katerinkin. Der var tale om en ordinær journalistisk rejse på linje med den, som andre journalister foretog dengang. Den fandt reelt sted i februar 1982 og blev afrapporteret med en række sovjet-kritiske artikler i den norske ugeavis Ny Tid, jf. ekstrakt 1, s. 171-174.

- 142 Bevisførelsen under denne sag har ikke interesseret Bent Jensen. En almindelig læser af 'Ulve, Får og Vogtere' får således den opfattelse, at Jørgen Dragsdahl havde holdt konspirative møder med KGB-officerer i udlandet, jf. ekstrakt 2, s. 687-688.

Jørgen Dragsdahl modtog ikke penge

- 143 Jørgen Dragsdahl skulle ifølge artiklens første afsnit *"i begyndelsen af 1980'erne have.... og fået penge for sit arbejde. Artiklerne var konkrete og detaljerede med hensyn til mødesteder og navne på sovjetiske føringsofficerer."*
- 144 At udsagn 2 omfattede påstand om, at Jørgen Dragsdahl skulle have modtaget penge bekræftes af, at Bent Jensen gentog denne påstand i Jyllands-Posten 19/1-07 og under et frokostsymposium 10/05-07 hos CEPOS Center for Politiske Studier: *"Alle de oplysninger, som PET oprindeligt havde fået fra Gordijevskij, de viser sig, stort set, at være rigtige. Det eneste punkt, hvor Dragsdahl ikke ville vedgå var, at han havde fået penge. Jeg vil være så fræk, i hvert fald i denne forsamling og sige, at det formentlig er, fordi PET ikke er i stand til at bevise det, fordi bogholderiet, der befinder sig i KGB's hovedkvarter i Moskva, og det har PET ikke adgang til. Jeg er helt sikker – jeg kan ikke vide det – men jeg er ret sikker på, at Gordijevskij også på det punkt taler sandt."*, jf. byretten, s. 23.
- 145 Myten om, at Jørgen Dragsdahl skulle have modtaget penge fra KGB kom fra Gordijevskij-materialet og udgjorde en af grundene til, at PET i 1983 iværksatte efterforskning. Første gang i den af Gordijevskij til PET videreformidlede rapport af 8/12-77, jf. Støttebilaget: 'Forløbet fra 1976-78', hvorefter det angiveligt skulle være lykkedes Tjebotok – der så blot var udrejst af landet den 1/8-77 – at få Jørgen Dragsdahl til at modtage penge *"for udførelsen af opgaver"*. Henset til mødereferaterne fra den 9/7-85, jf. ekstrakt 1, s. 274, fra den 11/7-85, jf. ekstrakt 1, s. 280, og fra den 20/3-86, jf. byretten, s. 43, sammenholdt med Gordijevskijs bog 'Next Stop Execution' (ekstrakt 2, s. 395-396) er det utænkeligt, at Tjebotok kan have betænkt Jørgen Dragsdahl med så meget som én eneste krone. Det er udelukket, at den her omtalte betaling *"for udførelsen af opgaver"* kan være formidlet af Minin, som Jørgen Dragsdahl først mødte ved receptionen på den røde hærs dag i februar 1978 måneder efter fremkomsten af den omtalte rapport.
- 146 Særligt om Minin skal følgende fremdrages fra PET-Kommissionens beretning, jf. ekstrakt 2, s. 579. Det anførtes om Minin: *"Centret noterede i 1977, at Minin havde et stort forbrug, og at hans penge fortrinsvis blev lagt på københavnske beværtninger, hvilket ifølge Centret udgjorde en unødigt sikkerhedsrisiko. Dette*

forhold skal nødvendigvis også tages i betragtning i forbindelse med oplysningen om, at Dragsdahl netop i den periode, hvor Minin forestod kontakten, skulle have modtaget pengebeløb fra KGB. Det var således et velkendt problem, at KGB-officerer selv anvendte de økonomiske midler, som var beregnet til kontakter og agenter."

- 147 Senere bidrag til myten om, at Jørgen Dragsdahl skulle have modtaget penge fra KGB, kom ved Gordijevskijs udaterede rapport fra ultimo 1982, jf. ekstrakt 2, s. 576, hvorefter: *"Hvervningen skulle angiveligt være sket ved en blanding af ideologi, gaver og penge"*. Rapporten forklarer ydermere, at Jørgen Dragsdahls hvervning var resultat af en magtkamp inden for KGB: *"Den danske journalist beskrives som en hårdtarbejdende ung mand, der var blevet hvervet ved en blanding af 'ideologiske og materielle motiver'"*. Det anføres, at forbindelsen til Jørgen Dragsdahl stadig blev hemmeligholdt, og at residenturet skulle have givet Jørgen Dragsdahl penge til opholdet i Washington som Informations korrespondent, og at han to gange skulle have været til debriefing i Wien, hvor han skulle have fået nye opdrag og penge.
- 148 Endnu et bidrag til myten om KGB-penge fremkom med bilag P/5, hvorefter Jørgen Dragsdahl *"under to møder i Wien"* – medio 80 og medio 81 – *"modtog ... penge fra KGB"*. Dette svarer blot til, hvad der fremgår af Gordijevskijs udaterede rapport fra ultimo 1982, jf. byretten, s. 27.
- 149 Gordijevskijs andenhandsviden viste sig at være forkert. PET-Kommissionen anførte i sin konklusion, jf. ekstrakt 2, s. 597: *"Tjenesten [læs PET] kunne heller ikke verificere residenturets indberetninger til Centeret om, at Dragsdahl havde modtaget pengebeløb"*. Ole Stig Andersen forklarede i Højesteret i ekstrakt 1, s. 59 (2), at han ikke vidste, om Jørgen Dragsdahl modtog penge.
- 150 Ifølge Gordijevskijs udtalelser i Ekstra Bladet 11/1-92 (ekstrakt 2, s. 345) og Information 15/2-92 (ekstrakt 2, s. 360) skulle Jørgen Dragsdahl have fået penge af KGB under Ljubimov. Rigtigheden heraf afviste Ljubimov, jf. ekstrakt 2, s. 349 og 355.
- 151 Bent Jensen fastholdt over for en almindelig læser af 'Ulve, Får og Vogtere', at Jørgen Dragsdahl skulle have modtaget penge fra KGB, jf. ekstrakt 2, s. 688.

Det havde intet på sig, at regeringen forhindrede PET i at rejse tiltale

- 152 I artiklens andet afsnit henviste Bent Jensen til, at tidligere kriminalinspektør i PET Per Larsen i Ekstra Bladet 6/1-92 på spørgsmålet om, hvorfor *"der aldrig var blevet rejst straffesag mod Dragsdahl"* i sit svar bekræftede, at der havde været efterforskning og henviste derefter til de generelle juridiske betragtninger i justitsminister Ole Espersens redegørelse for, hvorfor der ikke blev rejst straffesag mod Arne Herløv Petersen, selv om han var *"skyldig"* og havde udvist *"forhold, som i princippet falder ind under beskrivelsen i straffelovens paragraf 108"*. Bent Jensen mente ifølge artiklen at vide, at *"PET opfattede denne beslutning som politisk sabotage af tjenestens indsats"*. Ifølge Bent Jensen var Per Larsen *"med sin henvisning til denne erklæring meget tæt på at sige, at det også skyldtes politiske hensyn, når der heller ikke var blevet rejst straffesag mod Dragsdahl"*. Herefter citerede Bent Jensen avisartikler fra 1992 om, at det var politikerne, der lod Jørgen Dragsdahl slippe. Bent Jensen anfægtede senere i artiklen Ole Espersens habilitet ved at nævne, at Ole Espersen ifølge Gordijevskij *"selv havde haft KGB-kontakter"*.
- 153 I Jyllands-Posten 7/2-07 uddybede Bent Jensen, at PET skulle have ønsket at rejse tiltale mod Jørgen Dragsdahl, men var blevet forhindret heri af den daværende borgerlige regering: *"Ifølge det oplyste syntes den konservative justitsminister Erik Ninn-Hansen heller ikke, at det i 1985-1986 var politisk opportunt at lade Dragsdahl-sagen få et retligt efterspil"*. Og han tilsluttede sig i artiklen i Jyllands-Posten 19/1-07, når Ekstra Bladet havde hævdet, at *"det skyldtes politisk bekvemmelighed (dvs. opportunisme), når den borgerlige regering i sin tid havde forhindret tiltalerejsning med efterfølgende retssag mod Dragsdahl"*. Bent Jensen gentog på ny i artiklen af 7/2-07, at PET havde villet føre straffesag mod Jørgen Dragsdahl, men var blevet forhindret af daværende justitsminister Erik Ninn-Hansen. Bent Jensen angav hverken i artiklen af 14/1-07 eller artiklen af 7/2-07 kilder til sine alvorlige beskyldninger mod den daværende borgerlige regering og Socialdemokraterne.
- 154 Bent Jensens udsagn om, at PET ønskede at rejse tiltale mod Jørgen Dragsdahl, har ikke hold i virkeligheden. Bent Jensens udsagn undersøgte af PET-Kommissionen, der efter sine undersøgelser og afhøringer konkluderede: *"Der er ikke tegn på, at PET's ledelse på dette eller andre møder søgte politisk opbakning til at retsforfølge Dragsdahl"*, jf. ekstrakt 2, s. 594.
- 155 Når PET ikke ønskede at rejse tiltale mod Jørgen Dragsdahl, er der i sagens natur heller ikke belæg for Bent Jensens udsagn om, at den daværende borgerlige regering i 1986 skulle have forhindret straffesag, og at det skulle have været for at

tækkes Socialdemokraterne. I anledning af Per Larsens udtalelser i Ekstra Bladet 6/1-92 spurgte medierne 6/1-92 alle justitsministre i perioden fra 30/8-78 til 10/1-89 om tiltaleovervejelser i forhold til Jørgen Dragsdahl. I Information 7/1-92 (ekstrakt 2, s. 341) afviste de tidligere justitsministre Nathalie Lind, Henning Rasmussen, Ole Espersen og Erik Ninn-Hansen samt tidligere forsvarsminister Poul Søgaard alle, at det havde noget på sig. Erik Ninn-Hansen sagde: *"men jeg erindrer i hvert fald overhovedet intet om, at jeg skulle have fået forelagt noget om, hvorvidt han skulle tiltales Hvor skulle det være kommet fra? Efterretningstjenesten? ...men det har jo ikke noget med straffelovens spionagebestemmelser at gøre."* Erik Ninn-Hansen udtalte sig tilsvarende i Berlingske 7/1-92 (ekstrakt 2, s. 343, og i Det Fri Aktuelt 7/1-92 (ekstrakt 2, s. 339: *"Jeg har aldrig afvist at rejse nogen sag mod Jørgen Dragsdahl. Blandt andet af den simple grund, at der ikke har været forelagt nogen indstilling om en sag"*.

- 156 Bent Jensens udsagn i artiklen af 14/1-07 blev undersøgt af PET-Kommissionen, der i 2009 konkluderede, at udsagnene ikke havde noget på sig, jf. ekstrakt 2, s. 592). Til grund herfor lå forklaringer fra Poul Schlüter, jf. ekstrakt 2, s. 570, og Uffe Ellemann-Jensen.
- 157 Bent Jensen anførte i sine kommentarer af 9/3-10 til PET-Kommissionens bind 13, at *"Der er i PET's arkiv klar dokumentation for, at der også i afgørelsen af Dragsdahl-sagen (og andre sager) indgik politiske hensyn"*. Herved henvistes til bilag P/16. Dette bilag anvendte Bent Jensen også som støtte for sin konklusion: *"Men hvorfor blev der så ikke rejst tiltale, når JD og andre efter PET's opfattelse havde fungeret som KGB-agenter, der havde overtrådt straffeloven? Om dette oplyser 14. januar-notatet – der drejer sig om en hel række personer "at der på grund af bevismæssige/politiske grunde er besluttet ikke at rejse tiltale i disse sager, ligesom nogle af forholdene er forældede" Der indgik altså politiske overvejelser i regeringens beslutning om ikke at ønske tiltale rejst mod JD og andre, der af PET blev opfattet som og karakteriseret som KGB-agenter"*. Det er sort, hvordan Bent Jensen kan få regeringen involveret i bilag P/16, der tydeligvist ikke anvendtes på højere niveau, jf. pkt. 154. Bent Jensens anvendelse af bilag P/16 udstiller Bent Jensens metoder og dagsorden. Bent Jensen kendte i øvrigt ikke bilag P/16, da han skrev artiklen i Jyllands-Posten 14/1-07, jf. pkt. 264. Bent Jensen kaldte det senere 'forkert', at PET-ledelsen ikke fandt grundlag for at rejse sigtelse mod Jørgen Dragsdahl. Han tilføjede, at regeringen havde *"besluttet"* ikke at rejse tiltale mod bl.a. Jørgen Dragsdahl, jf. ekstrakt 2, s. 627.
- 158 I 'Ulve, Får og Vogtere' fortsatte Bent Jensen sin 'forbrydelse', om end mere afdæmpet. Under henvisning til kriminalinspektør Per Larsens udtalelser i 1992 til

Ekstra Bladet skrev han, at Erik Ninn-Hansen senere om Dragsdahl-sagen skulle have sagt, at *"Schlüter og jeg var enige om, at vi ikke ville have noget, der kunne minde om gentagelse af Arne Herløv Petersen-sagen"*, jf. ekstrakt 2, s. 686. Ved skrivningen af 'Ulve, Får og Vogtere' var Bent Jensen vidende om, at han ikke kunne anvende citatet af Per Larsens som sket, for Per Larsen havde til PET-Kommissionen forklaret: *"Der blev aldrig ført bevis for, at Dragsdahl skulle have begået ulovligheder, og derfor kom der heller ikke noget ud af sagen"*, jf. ekstrakt 2, s. 592. Og som følge af sit kendskab til mediernes interviews i 1992 af tidligere justitsministre og politikernes forklaringer til PET-Kommissionen var han også vidende om, at citatet af Erik Ninn-Hansen ikke kunne være retvisende. Han var også inden færdiggørelsen af 'Ulve, Får og Vogtere' vidende om, at Per Larsen i landsretten, s. 57, havde forklaret, at *"afgørelsen af, hvorvidt der skulle rejses sag mod Dragsdahl, var imidlertid noget, som PET selvstændigt forholdt sig til"*.

- 159 Som kilde i 'Ulve, Får og Vogtere' anvendte Bent Jensen bogen 'De røde spioner' skrevet af en Ekstrabladsjournalist Jacob Andersen i Ekstra Bladets stil, jf. ekstrakt 2, s. 439 og 441. Som det fremgår af 'De røde spioner', jf. ekstrakt 2, s. 647, er Jørgen Dragsdahl ikke omtalt i tilknytning til citatet, og citatet af Erik Ninn-Hansen havde en anden end Jørgen Dragsdahl som adressat, hvis Ekstrabladsjournalistens anvendelse af citatet da i øvrigt giver et retvisende billede af Erik Ninn-Hansens udtalelser. Jacob Andersen skrev de artikler, der førte til injuriersagen i 1992 mellem Jørgen Dragsdahl og Ekstra Bladet.

Udsagn 5

- 160 Udsagn 5 skal som anført af landsretten læses i sammenhæng med artiklens overordnede udtalelse om, at Jørgen Dragsdahl havde udøvet agentvirksomhed. Udsagnet gav en almindelig læser indtryk af, at Jørgen Dragsdahl som KGB-agent havde hemmelige møder med KGB-føringsofficerer.
- 161 PET gjorde under efterforskningen af Jørgen Dragsdahl fra 1983-86 blot én observation af Jørgen Dragsdahl sammen med en KGB-medarbejder under hvad, der dengang af PET med rimelighed kunne opfattes som et konspirativt møde, jf. også PET-Kommissionen i ekstrakt 2, s. 583-584: *"Overvågningen af Dragsdahl førte til den første og eneste kontakt mellem Dragsdahl og Katerinkin uden for ambassaden. PET overværede et møde mellem de to i et S-tog (Farum-linjen) den 7. marts 1983. Katerinkin havde i to timer forsøgt at afryste eventuel observation...Bortset fra denne ene begivenhed kastede operationen ikke meget lys over forholdet mellem Dragsdahl og KGB"*. Om betegnelsen konspirativ forklarede Ole Stig Andersen i Højesteret i ekstrakt 1, s. 55 (26-27), at det var,

"når den pågældende efterretningsofficer brugte mange timer på såkaldte 'rysteture'. De vidste godt at PET fulgte dem."

- 162 Jørgen Dragsdahl bestrider, at mødet for ham på nogen måde var konspirativt. Henset til den af Katerinkins gennemførte rystetur er det forståeligt, at mødet for PET fremstod konspirativt. Jørgen Dragsdahl, der ikke vidste, at Katerinkin var KGB-officer, erfarede først på mødet 28/6-85 hos PET (ekstrakt 1, s. 267), at Katerinkin var KGB-officer, mens han først ved fremlæggelsen af bilag P/27 under retssagen blev bekendt med rysteturen forud for mødet. Men Jørgen Dragsdahl selv gennemførte ikke rystetur, idet han efter redaktionsmøde på Information i taxa kørte direkte til Farum S-Station, jf. ekstrakt 1, s. 235. Mødet i S-toget var
- 163 Da Jørgen Dragsdahl mødtes i Roskilde med Minin, troede han i overensstemmelse med den officielle akkreditering og andre journalisters mødevirksomhed med Minin at han var presseofficer, jf. byretten, s. 50. Minin viste sig senere at være KGB-officer. Der var på ingen måde tale om et konspirativt møde. Især betegnelsen "*føringsofficeren*" og postulatet om, at de to "*ikke havde ønsket at blive genkendt*" bidrog til artiklens overordnede formål med at beskrive agentvirksomhed. Bent Jensen havde intet grundlag for at der skulle have været tale om konspirative møder.

Udsagn 6

- 164 Som anført af landsretten, skal udsagn 6 læses i sammenhæng med artiklens overordnede udtalelser om, at Jørgen Dragsdahl skulle have udøvet agentvirksomhed. Udsagnet gav en almindelig læser indtryk af, at Jørgen Dragsdahl havde hemmeligholdt oplysninger om hans konspirative omgang med KGB-officerer.

Bent Jensen omskrev PET-medarbejderens synspunkter

- 165 PET Kommissionens medlemmer anførte i sit notat af 12/4-10 om udsagn 6, jf. ekstrakt 2, s. 647: *"I PET-referatet står at læse: 'Personligt tror jeg, D (ragsdahl) under Tjebotok gik langt længere, end han ville være ved'. Kriminalassistenten understreger således, at der her er tale om hans egen og ikke PET-ledelsens formodning. Det bemærkes, at Bent Jensens artikel i Jyllands-Posten 14. januar 2007 alligevel sætter lighedstegn mellem kriminalassistentens og PET: 'PET mente, at Dragsdahl i virkeligheden var gået langt længere i sit samarbejde med KGB, end han nu ville være ved' (Kommissionens understregning). Bent Jensens*

gengivelse i Morgenavisen Jyllands-Posten gør heller ikke opmærksom på, at kriminalassistentens vurdering alene henviser til perioden 1976-77, hvor KGB-officeren Tjebotok angivelig forestod forbindelsen til Dragsdahl. I Bent Jensens gengivelse er 'Tjebotok' derimod skiftet ud med 'KGB', hvorved betydningen ændres."

- 166 Ud over det af PET-Kommissionens medlemmer anførte, skal det tilføjes, at Jørgen Dragsdahl og Tjebotok kun ganske kortvarigt var samtidig i Danmark i 1976-77. Jørgen Dragsdahl og Tjebotok mødes således første gang i februar 76, og Tjebotok forlod Danmark 1/8-77. I denne periode var Jørgen Dragsdahl fra 17/7-76 til 23/6-77 i USA for Information. Udskiftningen af "KGB-officeren Tjebotok" med "KGB" forskyder den periode, hvor Jørgen Dragsdahl "i virkeligheden var gået langt længere i sit samarbejde ... end han nu ville være ved", i.e. fra februar 1976, hvor Jørgen Dragsdahl og Tjebotok mødtes for første gang og så helt frem til 1984-85. Og det uden smålig skelen til at Tjebotok udrejste af Danmark 1/8-77. PET-Kommissionen hæftede sig da også ved, at Jørgen Dragsdahl kun var benævnt kontakt, jf. ekstrakt 2, s. 592-593 og 647.
- 167 PET-Kommissionen gjorde opmærksom på, at Gordijevskij-materialet ikke gav belæg for kriminalassistentens vurdering. Ifølge Gordijevskijs oplysninger var Jørgen Dragsdahl i perioden, hvor han havde møder med Tjebotok, registreret som 'kontakt' og altså ikke hvervet af Tjebotok. Betegnelsen 'kontakt' anvendte KGB om stort set alle politikere og meningsdannere, som man havde kontakt med, jf. ekstrakt 2, s. 592-593.

Konspirativ omgang med KGB-officerer

- 168 Udsagnet "konspirativ omgang med KGB-officerer i Danmark og i udlandet" gav en almindelig læser en grundlæggende forkert opfattelse af Jørgen Dragsdahls deltagelse i møderne, der for Jørgen Dragsdahl fremstod som legitime møder med medarbejdere fra den sovjetiske ambassade. I lyset af den overordnede sigtelse af Jørgen Dragsdahl for agentvirksomhed fik en almindelig læser det forkerte indtryk, at Jørgen Dragsdahl mødtes med personer, som han også dengang vidste, var KGB-officerer. Og at Jørgen Dragsdahl forsøgte at skjule dette ved at gennemføre møderne under konspirative former.
- 169 Hertil kommer, at Jørgen Dragsdahl ikke kan anerkende at have deltaget i møder i udlandet, der kunne fremstå som konspirative, og at han kun deltog i et møde i Danmark, der dengang med rimelighed kunne have fremstået som konspirativt for PET, nemlig Farum-mødet, jf. pkt. 160.

Udsagn 7

- 170 Udsagn 7 skal med landsrettens ord læses i sammenhæng med artiklens overordnede udtalelser om, at Jørgen Dragsdahl skulle have udøvet agentvirksomhed.

Udsagn 8

- 171 Ud over den fremsatte kritik af DIIS-udredningen indeholder udsagn 8 som anført af landsretten tillige en udtalelse om, at PET anså Jørgen Dragsdahl for at være KGB-agent, og at han skulle have haft konspirativ omgang med KGB-officerer i Danmark og i udlandet. Herudover skal udsagnet læses i sammenhæng med artiklens overordnede udtalelser om, at Jørgen Dragsdahl skulle have udøvet agentvirksomhed.

Udsagn 9

- 172 Navnlig under hensyn til formuleringen "*andre af KGBs danske agenter*" fandt landsretten, at udsagnet skal læses i sammenhæng med artiklens overordnede udtalelser om, at Jørgen Dragsdahl skulle have udøvet agentvirksomhed.

Artikel i Jyllandsposten 19/1-07: Mens jeg venter på politiet (Udsagn 10-14)**Udsagn 10**

- 173 Som bestemt af landsretten må udsagn 10 efter sit indhold og kontekst forstås således, at Bent Jensen var af den opfattelse, at PET's arkiver viste, at Ekstra Bladets oplysninger om Jørgen Dragsdahl som KGB-agent i alt væsentligt var sande, og at det derfor var med urette, at Jørgen Dragsdahl modtog en erstatning. Udsagnet skal ses i sammenhæng med artiklens overordnede usande udsagn om Jørgen Dragsdahls agentvirksomhed.

Udsagn 11

- 174 Udsagn 11 indeholder som anført af landsretten primært en kritik af DIIS-udredningen, men relaterer sig samtidig til artiklens overordnede udtalelser om Jørgen Dragsdahls agentvirksomhed. Udsagnet gav en almindelig læser indtryk af, at Jørgen Dragsdahl var KGB-agent og havde holdt konspirative møder med føringsofficerer i Danmark og i udlandet.

Udsagn 12

- 175 Som bestemt af landsretten er dette udsagn 12 tillige udtryk for kritik af DIIS-udredningen, men indeholder derudover Bent Jensens udtalelse om, at både KGB og PET betegnede Jørgen Dragsdahl som agent.

Artikel i Jyllandsposten 26/1-07: Desinformation (Udsagn 15-19)

Udsagn 15

- 176 Udsagn 15 indeholder som fastslået af landsretten udtalelser om, at Jørgen Dragsdahl som journalist skulle have udøvet desinformation ved at anvende falske dokumenter fremstillet af KGB og ved at formidle falske spionanklager.
- 177 Ifølge landsretten s. 81 angår udsagnet ifølge Bent Jensen dokumentet FM 30-31 B, herunder omtalen af dette dokument i Forsvarets Efterretningstjenestes fortrolige tidsskrift SIK NYT fra januar kvartal 1979. Herudover skulle udsagnet ifølge landsrettens forståelse henvise til Jørgen Dragsdahls brug af en amerikansk artikel, som mistænkte sovjetiske dissidenter for at være CIA-agenter; dette er ikke retvisende for artiklens indhold.
- 178 Bent Jensen forklarede i byretten, s. 55, at udsagnet angiveligt: *"ikke indeholder nogen påstand om, at Dragsdahl har viderebragt materiale, som han har fået fra KGB, eller påstande om, at Dragsdahl var vidende om, at de oplysninger, han fremkom med, var fejlagtige. FM 30-31B har spillet en stor rolle i KGB's desinformationskampagne. Det undrer ham, at Dragsdahl ikke har stillet kritiske spørgsmål om dokumentet til relevante personer for eksempel inden for FET og PET."* Bent Jensen forsøgte ikke for landsretten at ændre eller på anden måde at miskreditere byrettens gengivelse af hans forklaring.

Jørgen Dragsdahls anvendelse af FM 30-31B

- 179 Dokumentet FM 30-31B blev af Jørgen Dragsdahl omtalt i en leder-artikel i Information 13/14-79: 'Militær og Politik', jf. ekstrakt 1, s. 127: *"Har amerikanske efterretningstjenester spillet en aktiv rolle ... den terrorisme, som plager Vesteuropa og som har skadet socialistiske kræfters vækst betydeligt? Spørgsmålet har været rejst ofte, men med afsløringen af den tophemmelige vejledning FM 30-31B foreligger det første konkrete bevis for, at det er en mulighed."* Den første sætning var formuleret som et spørgsmål, mens den anden sætning var formuleret som en mulighed. Sætningerne stod på lederplads og gav

derfor udtryk for Dragsdahls vurdering, mens de andre artikler i sagen ukommenteret fremlagde informationer.

- 180 Den ledende artikel byggede på artikler af Jørgen Dragsdahl i Information i artiklerne 'Top-hemmeligt dokument om USA's efterretningsarbejde', jf. ekstrakt 1, s. 125, og 'Hemmelig vejledning for USA's hær bemyndiger til terrorisme', jf. ekstrakt 1, s. 129. Vibeke Sperling skrev artiklen 'Moros bortførelse – FM 30-31' i praksis, som baseret på hendes indgående kendskab til Italien og de derværende politiske modsætningsforhold og som var direkte foranlediget af den i Italien forudgående publicering og omtale af FM 30-31B, jf. ekstrakt 1, s. 133.
- 181 Jørgen Dragsdahl har ikke på nogen måde skjult den diskussion, der eksisterede omkring dokumentets ægthed. Det fremgår af PET-Kommissionens beretning, jf. ekstrakt 2, s. 585-586, at "*Dragsdahls artikel medgav, at det kunne være et falsum, og han forelagde derfor dokumentet for flere eksperter, som gav modstridende forklaringer.*" I en opfølgende artikel skrevet af en amerikansk korrespondent citeres også en række modstridende kilder. En talsmand for efterretningsudvalget i Repræsentanternes Hus citeres udførligt for, at KGB er bag FM 30-31B, jf. ekstrakt 1, s. 135.

Er FM 30-31B falsk?

- 182 Paul Villeneuve forklarede i byretten, s. 64, om FM 30-31B: "*Dokumentets autenticitet er omstridt i forskningen. Dokumentet er angiveligt produceret i den amerikanske hær og tænkt anvendt især i Italien i forbindelse med terror. Det er blevet påstået, at dokumentet er en KGB-forfalskning. Den amerikanske regering og CIA har afvist dokumentet, men der foreligger ingen dokumentation for, om det er en forfalskning, og om denne forfalskning i givet fald er foretaget af KGB. Flere forskere holder stadig fast i, at dokumentet er autentisk – og dette synspunkt fastholdes også i Italien, hvor dokumentet særligt havde sin betydning. Årsagen hertil er, at dokumentet afspejler den politisk(e) og militær(e) kultur om at øge spændingerne i det italienske samfund – der var til stede i de år.*"
- 183 Lektor Gert Sørensen forklarede i byretten, s. 60: "*Det er hans opfattelse, at der er en relation mellem P2-logen og dokumentet FM 30-31B. Det kom frem, at datteren til lederen af P2-logen i 1981 blev tilbageholdt i en lufthavn, hvor hun havde det pågældende dokument på sig. Dokumentet FM 30-31B har haft en central rolle som en resonansbund, der kan være nøgle til de begivenheder, der har udfoldet sig i Italien. Konkret kom dokumentet frem i den italienske presse første gang den 27. oktober 1978 i et nyhedsmagasin, der må betegnes som*

uafhængigt. Det var ikke tilfældigt, at det netop var på dette tidspunkt, at dokumentet blev kendt, idet Gladios tankegange var blevet fremført af Andreotti. Det har også sammenhæng med bortførelsen af Moro, idet hans politiske testamente peger mod de hemmelige gladiostrukturer. Der var således generel fokus på de bagvedliggende strukturer, der gav sig udtryk i FM 30-31B. De terroraktioner, der havde fundet sted i Italien, blev også relateret til dokumentet FM 30-31B, fx en massakre i 1972, hvor nogle politisoldater blev dræbt, da en bilbombe blev udløst. Det er således påfaldende, at der er tråde mellem dokumentet FM 30-31B og bestemte konkrete handlinger. Han er bekendt med, at dokumentets autenticitet efterfølgende er draget i tvivl. Da dokumentet kom frem, blev det oplyst, at det efter gennemgang af eksperter fremstod som autentisk. I 1990'erne blev det efter indgående italiensk forskning oplyst, at det var et autentisk dokument. Det er hans opfattelse, at autenticiteten af dokumentet FM 30-31B ikke er betvivlet i Italien. Italien har haft en særlig opmærksomhed fra amerikansk side, idet Italien har haft det største og mest indflydelsesrige kommunistiske parti i Vesteuropa.”

- 184 Det fremgår af Gert Sørensen: 'Den dobbelte stat', jf. ekstrakt 2, s. 415, at FM 30-31B blev fundet i en kuffert tilhørende lederen af P2-logens datter, da hun 4/7-81 blev stoppet i Roms internationale lufthavn.
- 185 I Daniell Ganser: 'Nato's Secret Armies', jf. ekstrakt 2, s. 457, er der i note 44 henvist til Allan Francovich: 'Gladio: The Foot Soldiers', der er den tredje af Francovich's dokumentarprogrammer, udsendt af BBC den 24/6-92. Om hvilken det i ekstrakt 2, s. 456, anføres, at: "Allan Francovich ... i sin BBC dokumentar om Gladio [overgav] en kopi af FM 30-31B til ledende amerikanske embedsmænd. Ray Cline, vicedirektør for CIA for efterretning i 1960'erne, bekræftede: 'Dette er et autentisk dokument'. William Colby, CIA direktør fra 1973 til 1976 og nært knyttet til operation Gladio og Stay Behinds i adskillige lande i Vesteuropa, ville nødigt foran kameraerne konfronteres med denne mørke side ved sit land og hævdede 'Jeg har aldrig hørt derom'. Også CIA-propaganda eksperten Michael Ledeen distancerede sig fra det ømtålelige dokument og hævdede, at det var en sovjetisk forfalskning. Men Licio Gelli, den italienske frimurer og leder af det anti-kommunistiske P2, sagde åbenhjerteligt til Francovich: 'CIA gav den til mig'".
- 186 Der blev ved hjælp af Jørgen Dragsdahls artikel stillet spørgsmål ved dokumentets ægthed i SIK NYT, januar kvartal 1979, jf. ekstrakt 1, s. 119.
- 187 Det var og er muligt, at FM 30-31B var et ægte dokument, som var godkendt på højt militært niveau. I 1962 godkendte de amerikanske værnschefer Operation

Northwood, der bl.a. bestod af såkaldte falsk flag terror-aktioner i selve USA, der skulle tilskrives Cuba og anvendes til begrundelse af en invasion. Nogle af de kilder, som Dragsdahl henvendte sig til, var muligvis bekendt med dette forslag og bidrog til en formodning om, at det kunne være ægte, jf. ekstrakt 1, s. 71.

Hvordan fik Jørgen Dragsdahl FM 30-31B?

- 188 Jørgen Dragsdahl forklarede i landsretten, s. 28: *"at han kom i besiddelse af dokumentet FM 30-31B i forbindelse med, at han gennemgik en stor stak papirer på et amerikansk redaktionslokale for Covert Action Bulletin. I den periode flød det med dokumenter fra arkiverne i USA, og der var daglige afsløringer. Han efterprøvede dokumenternes rigtighed og skrev en række artikler herom i Information. Det er ikke korrekt, at han skulle have fået dokumentet af Philip Agee. Han har ikke haft kontakt med Philip Agee, siden de mødtes til en konference i Danmark (1976). I den pågældende periode opholdt Philip Agee sig heller ikke i USA. Han var tillige ved at opbygge sine kontakter til CIA-folk, og de var ikke begejstrede for Philip Agee. Han var ikke bekendt med Philip Agees tilknytning til bladet Covert Action Bulletin. Han købte først et eksemplar af dette blad lang tid efter, at han havde skrevet sin artikel. FM 30-31 B var blot et blandt mange dokumenter. Da han kom tilbage til Danmark omtalte han det lidt underlige dokument for redaktionen på Information. Vibeke Sperling tilkendegav, at det var interessant, da der lige var udgivet et italiensk blad, der omtalte FM 30-31B. Han kopierede dokumentet og sendte det til en række af sine amerikanske kontakter med henblik på at få deres reaktion herpå. Han talte bl.a. med en brigadegeneral og havde sendt dokumentet til omkring 10-15 personer i USA. Han har ikke forelagt FM 30-31B for Philip Agee eller Fletcher Prouty. I en ledende artikel i Information fra den 13.-14. januar 1979 blev der rejst tvivl om dokumentets ægthed. Han har i en artikel citeret fra Proutys bog, men han har ikke været i forbindelse med ham."*

Udsagn 16

- 189 Udsagn 16 må som anført af landsretten læses i sammenhæng med artiklens overordnede tema om desinformation, og omtalen af det pågældende dokument er et eksempel på, at Jørgen Dragsdahl har desinformeret avisens almindelige læser ved at give et indtryk af, at et falskt dokument var ægte og pålideligt.
- 190 Bent Jensen har forklaret, at dette udsagn tillige angår dokumentet FM 30-31 B, og han fastholder i svarskriftet, at det er udtryk for en *"korrekt beskrivelse af faktum."* Der henvises i det hele til det om udsagn 15 anførte.

191 Hvis FM 30-31 B havde været et dokument fremskaffet af KGB, havde Gordijevskij nærliggende oplyst og dokumenteret dette. Succesfuld placering af dokumentet i Information med Jørgen Dragsdahls bistand ville næppe blive ignoreret i KGB's hovedkvarter, hvor Gordijevskij på dette tidspunkt arbejdede i afdelingen for bl.a. Danmark. Interviewene i forbindelse med Ekstra Bladets artikler i 1992 gav heller ikke oplysninger, der støtter Bent Jensens antagelser om FM 30-31B.

Artikel i Jyllands-Posten 7/2-07: Jura, Historie, politik og brødnid (Udsagn 20-24)

Udsagn 21

192 Udsagn 21's indhold må som anført af landsretten læses i sammenhæng med sin kontekst og giver en almindelig læser opfattelsen af, at Jørgen Dragsdahl gennem flere år havde intensive og lyssky kontakter til KGB-agenter.

Udsagn 23

193 Udsagn 23 angår som anført af landsretten udtalelserne om agentvirksomhed, herunder, at Jørgen Dragsdahl skulle have haft konspirative møder med KGB-agenter i Danmark og i udlandet. Udsagnet gav en almindelig læser opfattelsen af, at Jørgen Dragsdahl ikke af egen drift henvendte sig til PET, og at han ikke frivilligt gav PET oplysninger om konspirative møder, men først når han af PET blev forelagt dokumentation herfor.

194 En almindelig læser fik den opfattelse, at Jørgen Dragsdahl under samtalerne i 1985 hos PET havde fortiet, at han havde haft kontakt til, hvad han opfattede som medarbejdere på den sovjetiske ambassade for modstræbende at bekræfte dette under samtalen 20/3-86. Samtalerne i 1985 kom i stand efter ønske fra Jørgen Dragsdahl, og Jørgen Dragsdahl fortalte af egen drift under samtalerne om et par møder med Stanislav Tjebotok (ekstrakt 1, s. 266), om Katerinkin (ekstrakt 1, s. 267-268), om andre kontakter på ambassaden (ekstrakt 1, s. 268-269), om Tjebotok, der havde prøvet at rekruttere ham (ekstrakt 1, s. 274), om hvad Tjebotok ønskede sig Jørgen Dragsdahls medvirken til (ekstrakt 1, s. 280), om Ljubimovs forsøg på få afsat forskellige artikler, som Jørgen Dragsdahl kunne bringe i avisen (ekstrakt 1, s. 281), og om kontakten til Minin mv. (ekstrakt 1, s. 282b). Der er intet belæg for Bent Jensens brug af det i sammenhængen subjektive udtryk "*modstræbende*" om referatet i bilag P/9. Bent Jensen havde heller ikke belæg for det mistænkeliggørende "*på mystiske steder i Danmark*".

- 195 Bent Jensen havde, da han hævdede, at Jørgen Dragsdahl under samtalerne i 1985 fortiede sin kontakt med KGB, kendskab til de stadigt klassificerede versioner af bilagene P/19, P/20, P/21 og P/22, men de relevante afsnit indgik ikke i hans anmodning om afklassificering samt editionsbegæring og de fremkom først ved Jørgen Dragsdahls editionsbegæring.

Debatindlæg i Weekendavisen 9/2-07: Køterpis (Udsagn 25)

Udsagn 25

- 196 Selv om udsagn 25 som anført af landsretten indeholder kritik af DIIS-udredningen, må det i sammenhæng med hele debatindlægget tillige anses for at vedrøre Jørgen Dragsdahls agentvirksomhed. Udsagnet gav en almindelig læser opfattelsen af, at Jørgen Dragsdahl havde forsøgt at lyve om en række konspirative møder med KGB-officerer.
- 197 Bent Jensen støtter sig især på bilag P/6 og Mikael Lyngbos forklaring for landsretten. Bilag P/6 er et referat af møde hos PET gennemført på Jørgen Dragsdahls initiativ. Jørgen Dragsdahl forsøgte ikke at lyve sig fra noget som helst, herunder fra påståede konspirative møder med KGB-agenter. PET's Mikael Lyngbo forklarede i tråd hermed i landsretten, s. 66, at: "*Møderne i 1985 med Jørgen Dragsdahl holdt vidnet alene. Disse møder blev afholdt på Jørgen Dragsdahl initiativ*". At initiativet til mødet 12/6-85 udgik fra Jørgen Dragsdahl fremgår af bilag P/6. De dernæst følgende møder blev afholdt efter forudgående aftale, jf. ekstrakt 1, s. 269 og 282.
- 198 Når PET antog, at det egentlige formål med Jørgen Dragsdahls henvendelse havde rod i bekymring hos ham om at være genstand for hvervningsforsøg fra KGB's side, må Jørgen Dragsdahl dog have efterladt det indtryk, at han ikke anså sig for at være KGB-agent, og at han heller ikke ønskede at blive det. I samme retning peger, at KGB forsøgte rekruttering i januar 1984 ved hjælp af Jørgen Dragsdahls russiske hustru og hendes far, idet han blev opfordret til at love KGB bistand til gengæld for, at faderen blev frigivet, jf. ekstrakt 1 s. 275. PET's vicepolitimester Mikael Lyngbo kommenterede det med, at "*der var i mine øjne ikke længere nogen tvivl om, at der såvel i SU som i DK havde løbet og muligvis stadig løber en rekrutteringsoperation mod ham*", jf. ekstrakt 1, s. 275.

Kronik i Information 3/5-08: Dragsdahls og Informations dezinformasija (Udsagn 27-31)

Udsagn 27

- 199 Som anført af landsretten, må udsagn 27 læses i sammenhæng med debatindlægget i sin helhed, herunder det overordnede tema om desinformation. Udsagnet gav en almindelig læser opfattelsen af, at Jørgen Dragsdahl skulle have desinformeret avisens almindelige læser ved sin brug af kilder, og at desinformationen havde relation til KGB.
- 200 Det er æreskrænkende at beskyldte Jørgen Dragsdahl som journalist for desinformationsvirksomhed i sammenhængen med beskyldningen af ham for agentvirksomhed for KGB.

Udsagn 30

- 201 Udsagn 30 må som fastslået af landsretten læses i sammenhæng med debatindlægget i sin helhed, herunder det overordnede tema om desinformation. Udsagnet gav en almindelig læser opfattelsen af, at Jørgen Dragsdahl skulle have desinformeret avisens almindelige læser ved sin brug af kilder, og at det havde relation til KGB.
- 202 Bent Jensen fastholder for Højesteret, at han med udsagnet henholdt sig til en artikel af Kevin Coogan og Katrina Vanden Heuvel, jf. ekstrakt 1, s. 307, som Jørgen Dragsdahl valgte at bringe i Information 12-13/3-88 sammen med hans leder herom, jf. ekstrakt 1 s. 309-310.
- 203 Herom forklarede Bent Jensen i landsretten, s. 14: *"Det andet eksempel ... en amerikansk artikel fra 1988, som mistænkte russiske dissidenter for at være CIA-agenter. Jørgen Dragsdahls desinformation lå for det første i, at han valgte at bringe artiklen. Det kunne medføre alvorlige konsekvenser for de personer, der blev omtalt. De ville blive betragtet som landsforrædere. Jørgen Dragsdahl skrev, at artiklen var meget velunderbygget, men han havde aldrig spurgt de personer, som det drejede sig om. Han har heller ikke efterfølgende bragt de dementier, som fremkom. Der er tale om vildledning på flere niveauer. Han ved, at artiklen har fået alvorlige følger for flere personer, men Jørgen Dragsdahl tog meget let på sagen."* Og senere forklarede han, s. 18: *"en KGB-journalist, der var kendt og berygtet, som offentliggjorde en artikel med beskyldninger mod de sovjetiske dissidenter, der stort set havde samme indhold, som Jørgen Dragsdahls artikel*

herom. Chefredaktøren af Glasnost var af den opfattelse, at der også var andre artikler, samt at der var tale om en KGB-påvirkningsoperation.” Jørgen Dragsdahl skrev ikke artiklen, således som Bent Jensen antog, artiklen var The Nation’s.

- 204 Jørgen Dragsdahl forklarede i landsretten, s. 29: ”Artiklen fra 12. – 13. marts 1988 af Kevin Coogan og Katrina Vanden Heuvel ... sendt til Informations udenrigstjeneste. Initiativet kom fra et amerikansk ugeblad, The Nation, der rettede henvendelse til aviser og blade i det meste af verden. Den pågældende artikel havde været offentliggjort i en række europæiske tidsskrifter. Han skulle som ’dagvagt’ på Information sørge for det praktiske med artiklen. Da han læste artiklen igennem, blev han bekymret, da artiklen havde et problematisk indhold. Han ringede til The Nation og spurgte til artiklen, herunder hvor lang tid de havde arbejdet på artiklen. Han fik oplysninger om, at der var foretaget en omhyggelig research og et grundigt arbejde, hvilket beroligede ham. Han argumenterede imod, at artiklen skulle få konsekvenser for de sovjetiske systemkritikere. Efter nærmere undersøgelse kunne han gå ind for artiklen, og han fandt det relevant at offentliggøre den.”
- 205 Som anført af Bent Jensen, jf. ekstrakt 2, s. 546, fik: ”En kendt KGB-journalist (Jona Andronov) ... – ligesom Dragsdahl – adgang til et fortryk af artiklen, før den blev trykt i The Nation. Artiklen blev omtalt i flere sovjetiske medier, der bl.a. brugte den til at stemple en udsat systemkritiker som redskab for CIA. En overskrift lød: ’Spionage under dække af kamp for menneskerettigheder’ – altså præcis samme infame påstand som i Information. I en redaktionel kommentar hed det, at artiklen afdækkede det sande indhold i den virksomhed, som Washingtons ’bekymrede’ fortalere for demokrati udførte, og som ikke skyede noget middel i deres spionage- og provokationsaktivitet mod Sovjetunionen. Der var mange og stærke modstandere af reformprocessen i Sovjetunionen. Resultatet af artiklen blev som forventet. Et dissidenttidsskrifts redaktion blev jaget på porten, og en bidragsyder blev arresteret. Ifølge den forfulgte dissidentredaktør havde den artikel, som også Dragsdahl/Information trykte, reelt støttet KGB-journalisten Andronovs bagvaskelse.”
- 206 Bent Jensen henviste til overskriften i et sovjetisk medie, hvorefter han påstod, at det var ”præcis samme infame påstand som i Information”. Men overskriften i Information var væsentlig forskellig, idet den fremhævede noget, der kun var planlagt: ”Sovjetiske systemkritikere skulle spionere for USA”. Denne overskrift har fuld dækning i selve artiklen, hvori der omtales et projekt, der ville ”bruge de sovjetiske systemkritikere til at indsamle politiske og militære oplysninger om

Sovjetunionen". Dette projekt eksistens er ikke betvivlet fra nogen kilde, og det er ikke en påstand i artiklen, at projektet er blevet gennemført, jf. ekstrakt 1, s. 307.

- 207 At artiklen fik konsekvenser for systemkritikerne skyldtes ikke Jørgen Dragsdahls journalistiske skøn, der bidrog til, at artiklen bragtes i Information, men at Jona Andronovs publicering heraf gjorde, at den omtaltes i flere sovjetiske medier, der bl.a. brugte den til at stemple en udsat systemkritiker som redskab for CIA, således som anført af Bent Jensen.
- 208 Der er intet belæg for, at artiklen skulle være fremstillet af eller for KGB, jf. ekstrakt 2, s. 513. Derfor og henset til Jørgen Dragsdahls rolle ved beslutningen om publiceringen og udarbejdelsen af den ledende artikel i Information, er der intet grundlag for Bent Jensen til at støtte udsagn 30 herpå.

Udsagn 31

- 209 Udsagn 31 må som gjort af landsretten læses i sammenhæng med debatindlægget i sin helhed, herunder det overordnede tema om desinformation, og udsagnet gav en almindelig læser opfattelsen af, at Jørgen Dragsdahl gennem mange år skulle have desinformeret avisens almindelige læser ved sin brug af kilder.

SIGTELSENE ER FOR STRAFBAR AGENTVIRKSOMHED

En almindelig læser anså det for strafbart at være KGB-agent

- 210 Som konstateret af landsretsretten, s. 92, indeholder udsagn 1-14, 20-25 og 32-35 ærefornærmende sigtelse mod Jørgen Dragsdahl om agentvirksomhed. Landsretten vurderede derefter, hvad der forstås ved sigtelser om at have været agent for KGB, herunder om der hermed er tale om en sigtelse for et strafbart forhold.
- 211 Selvom Højesteret måtte finde, at udsagnene om agentvirksomhed ikke er sigtelser for strafbare forhold, er udsagnene, som antaget af landsretten, s. 92, æreskrænkende for Jørgen Dragsdahl. Det har imidlertid væsentlig betydning for relevansen af mange af Bent Jensens andre indsigelser, om Bent Jensens udsagn om agentvirksomhed er sigtelser for strafbare forhold, eftersom Bent Jensen ved skrivningen af artiklerne ubestrideligt vidste, at Jørgen Dragsdahl hverken have været tiltalt eller sigtet for overtrædelse af straffelovens § 108 eller andre straffebestemmelser.